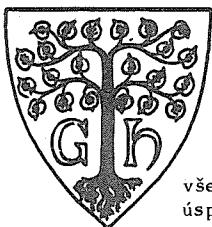

**LISTY
GENEALOGICKÉ A HERALDICKE
SPOLEČNOSTI V PRAZE**

**ACTA
GENEALOGICA AC HERALDICA**

Sešit 11

Prosinec 1975

Do nadcházejícího roku 1976 Vám přejeme všeobecnou spokojenosť a hojně badatelských úspěchů.

Současně sdělujeme pro první čtvrtletí roku 1976 program náplně pondělních členských schůzek, které se začínají vždy v 16,30 hod. v místnostech naší Společnosti v Praze 5 - Smíchově, Holečkova 7, podle následujícího rozvrhu:

12. ledna	Volný diskusní večer
26. ledna	Docent Ing. Dr. Emanuel Procházka: Poslední pražské koželužství.
9. února	Dr. Zdeněk Šamberger, CSc.: Sociálně společenské aspekty v době probuzenecké.
23. února	Volný diskusní večer.
8. března	Pracovník SA Třeboně: Archivní fondy Státního archivu v Třeboni.
22. března	Dr. Vladimír Ort: Ze své badatelské práce.

Výbor GHS

Diskuse a různé cesty hledání jsou samozřejmě nutné, nesmějí být však překážkou spolupráce.

V. Zámarovský

MALÍŘI ERBŮ

V. Holejšovský

Heraldika je umění a věda. Začala jako umění (srovnej její latinský název *ars heraldica, ars heroica, německy Heroldskunst*). Neznamená to ovšem jen, že se projevovala malířstvím, sochařstvím, stavitelstvím nebo jiným užitým výtvarným uměním, nýbrž také, že ve svém prvopočátku sloužila starým heroldům (heralt, herivalto) za umělou mluvu. Pro znázornění různých ctností, temperamentů atd., používali různé barvy a kovy a později, když nestačily barvy a kovy, byly používány navíc znakové figury.

Tak se heraldika poznenáhlu stávala vědou, jež věnovala pozornost i původu štítu, jeho historii, pravosti, třídění podle různých soustav, erbovnímu právu, jasné a určité terminologii atd.

Vedle heraldiky jako vědy kvetla ovšem nadále heraldika jako umění, které u nás pěstovala řada malířů, sochařů, stavitelů i jiných výtvarníků. Z nich uvádíme tato jména:

Arnold, Jan Tobiaš, Křt. 30. 12. 1730 v Jaroměři, + 11. 9. 1789 v Praze. Žák Nichala Jindřicha Rentze. Mědirytec v Praze, kde se dal 17. 11. 1760 imatrikulovat na filosofické fakultě. Profesor František Antonín Steinský o něm později poznámenal do příslušné universitní rubriky, že byl po Renzovi nejlepší umělec rydla. Kromě menších mědirytin náboženského obsahu vyryl do mědi též několik šlechtických erbů. Na sklonku svého života byl kostelníkem u sv. Mikuláše na Starém Městě Praž.

Baader (Bader), Matyáš, asi r. 1732, + 4. 2. 1811 v Praze. Malíř v Praze na Malé Straně ve Vlašské ulici čp. 536. Roku 1776 maloval pohřební znaky světícího biskupa Sedelera.

Bílek, Pavel, + 1584. Malíř na Novém Městě Pražském, původem z Kostelce nad Labem. Od roku 1568 obdržel novoměstské měšťanství, když se uvolil vymalovat na radniční věži císařský erb ve věnci. Měl dům v Charvatské ulici.

Brückner Kristián, * 1. 11. 1824 v Praze, + 5. 3. 1892 tamtéž. Malíř v Praze. Maloval zejména znaky. (Snad totožný s kreslířem Brücknerem, jenž nakreslil pohled na Karlín pro rytinu Jiřího Döblera).

Cyprian, Adam. Malíř v Jindřichově Hradci v 17. století. Roku 1612 poháněl Jana Kryštofa z Lobkovic na Pátku pro 120 míš. kop od malování erbu a praporce k pohřbu Kryštofa z Lobkovic.

Ernst. Malíř v Jindřichově Hradci v letech 1603 - 1611. Maloval znaky na průčelí radnice v Hradci po požáru roku 1603, pak pracoval pro dolejší zámeckou kapli v Jindřichově Hradci roku 1608. Maloval pravděpodobně i epitafy manželů Tunklových v kapli sv. Mikuláše v hradeckém kostele sv. Jana Křtitele.

Fischer, Jan, * 25. 11. 1912 ve Znojmě. Sochař v Praze - Bubenči. (Žák profesora Otakara Španiela na akademii výtvarných umění v Praze). Kromě jiných prací provedl sedm studií erbu pro zámek velkopříručníka Josefa Bartoně - Dobenína v Novém Městě nad Metují.

Führich, Václav, 1768 - 1836. Malíř a mědirytec v Chrastavě u Liberce. (Žák malíře Josefa Kummera v Hrádku). Namaloval titulní list městské pamětní knihy v Chrastavě a znak města Hrádku na korouhev, chovanou v tamějším muzeu (z roku 1807).

Fürst, Václav, * 20. 2. 1873 v Březnici. Keramik, umělecký výtvarník. Studoval v keramické škole v Bechyni v letech 1887 - 1890, poté se školil v otcově dílně. Vytvo-

řil znak města Březnice pro jubilejní výstavu v Praze(1891) . Činný ve Vídni, v Ho-
ražďovicích, znovu ve Vídni, v Podbořanech a v Březnici. Jeho díla vynikala zvláštní
sestavou polev.

Goldschmid Viktorin Matyáš. Rytec znaků a pečetí, rodem ze Starého Města Pražské-
ho, činný v Praze v letech 1755 - 1781. Dal se 26. 8. 1755 imatrikulovat na filosofic-
ké fakultě pražské univerzity.

Hagen, Šebestián. Malíř okolo roku 1604. Provedl sgrafitové malby na renesančním
domě Žďárských v Prachaticích na náměstí č. 13. S 1. a 3. znakem sousedí medailony,
které nejsou již znatelný. Pod posledním je letopočet 1604. (ve štítku S. H. a vespod
Sabastia(n) Hagen).

Hájek (Hagek) Jan. * 16. 5. 1745 v Bakově nad Jizerou, +26. 8. 1800 v Mnichově Hra-
dišti. Řezbář a sochař v Bakově. Vytvořil kamenný znak s figurální výzdobou kolem ro-
ku 1774 v zámecké zahradě v Liberci.

Häpp (Häp, Höpp, Heb) Michal .+15. 7. 1681 v Praze na Hradčanech. Narodil se
v Kóburgu v Německu. Do Prahy přišel roku 1662. Roku 1676 vymaloval znaky nad bra-
nou u hradčanských masných chrámů.

Harovník (Harownig), Fabián Václav. *asi 1617, + 4. 12. 1683 v Praze. Malíř, kreslíř
a měšťan v Praze, kde byl od 13. 6. 1650 mistrem staroměstského malířského pořádku.
Předtím náležel k malířskému pořádku novoměstskému, proto mu byl prominut mistrovský
kus. V roce 1653 byl zvolen starším pořádku a v roce 1656 byl naposled zapsán jako
účastník schůze pořádku. Maloval obrazy náboženské i světské, freskové malby,
divadelní scény a po rce 1679 tři nástropní erby a velký oltářní obraz v týnském chrá-
mu v Praze. (Své pražské domy odkázal dceři Konstantině, světské obrazy synovi Kar-
lovi, náboženské malby z polovice kostela sv. Havla, z polovice kostelu v Týně). Roku
1648 povýšil jej císař Ferdinand III. do vladického stavu s přídomekem "ze Sferinu" za
obětavost, kterou projevil jako poddůstojník měšťanské setiny za švédského oblézení
roku 1639 a 1648. (Patřily mu domy na Starém Městě v Perlové ulici [nyní čp. 371b],
ten již asi od roku 1635, a na Novém Městě ve Vodičkově ulici [?]. Pozn.: Sferinové
ze Sferinu měli dům ve Štěpánské ulici čp. 644, zvaný Sverčovský nebo U Berounských,
posléze Sferinovský). Harovníkovy obrazy jsou v Mnichově, v Náchodě a v Novém Městě
nad Metují.

Hess (Höss, Hes) z Hesic, Jan Bedřich, * v Mostě, + v červnu 1672 v Praze, kde žil
v letech 1652 - 1672 jako dvorský malíř a měšťan na Malé Straně (na rohu Tržiště a
Vlašské ulice v domě U kulaté váhy [čp. 364]). Maloval náboženské obrazy, nástěnné
malby a dne 23. 3. 1644 podal si účet za malované znaky k pohřbu markraběnky baden-
ské Silvie Kateřiny, dcery Štěpána Caretto, markraběho ze Savony a hraběte z Milles-
sima, vdovy po lleřmanovi Václavovi Černíovi hraběti z Chuděnic, která bývala kdysi
proslavenou kráskou svého věku.

Holcwart Andres. Malíř v Praze okolo roku 1565, kdy maloval znaky k pohřbu Ferdi-
nanda I., zemřelého ve Vídni 25. července 1564.

Hollar z Prachně, Václav, *13. 7. 1607 v Praze (v dnešní Soukenické ulici čp. 1194,
13 n.), + 28. 3. 1677 v Londýně. Kreslíř, mědirytec a malíř miniatur. Byl nejstarším
synem Jana Hollara z Prachně, komorního úředníka při zemských deskách v Praze,
a Markéty, dcery Davida Lva (Löw) z Löwengründu a Bareytu, jež zemřela roku 1613.
Rod Hollarů pocházel z Horažďovic a dosáhl erbu a titulu roku 1600. Václav se využil
leptu a Matouše Meriana v Německu. Roku 1636 cestoval po Evropě s lordem Tomášem
Howardem z Arundel, v jehož službách zustal v Londýně (v Arundel-Housu do roku
1643). Později žil v Antverpách, ale roku 1652 se vrátil do Londýna, kde setrval až
do své smrti. Na cestě Evropou s Arundelem zastavil se Hollar na sedm dní od 6. do
13. července 1636 v Praze a nakreslil zde mimo jiné perem velký pohled na Prahu,
který vydal teprve roku 1649 v trojdílné rytině, opatřené znaky čtyř pražských měst.
Tento prospekt zařadil Merian do Zeilerovy Topografie. Hollarových leptů známe
na 2814 listu.

Honza Řezenský. Malíř v Rakovníku v letech 1590 - 1604. Ve hřbitovním kostele Nejsvětější Trojice v Rakovníku namaloval obraz na arše hlavního oltáře roku 1590 a znaky na lenochu kostelních lavic roku 1604.

Hübner, Antonín. *15. 7. 1818 v Brně, + 26. 5. 1892 tamtéž. Malíř v Brně (syn malíře podobiznen a porcelánu Anastazia [1789 - 1856]). Jako jeho otec studoval na vídeňské akademii, v letech 1839 - 1873 byl úředníkem země Moravské, v letech 1849 - 1868 učil kreslení na státním gymnasiu v Brně. V čtyřicátých letech vyučoval kreslení na panství hraběte Vladimíra Logothettiho v Německé Bělé, kde se věnoval také heraldické malbě. Roku 1859 jmenoval jej moravský zemský výbor archivním malířem znaků.

Hupschmann, Donat. Dvorní malíř v Praze. Maloval roku 1565 erby k pohřbu Ferdinanda I.

Huss, Karl. * 1761. Malíř znaků a kopista starých mistrů v Chebu, vlastním povoláním popravčí. Znám svými přátelskými styky s J. W. Goethem. Zemřel jako kustos na zámku Kynžvart ve službách knížete Václava Metternicha kolem roku 1835.

Jäger, Josef. Mědirytec v Praze, činný roku 1728 - 1744. Pocházel z Vídeňského Nového Města. (Dal se roku 1728 imatrikulovat na filosofické fakultě pražské university). Z jeho rytin dlužno uvést znak Wunschowitzů a podobiznu zakladatele rodu pána z Wunschowitzů.

Jan. Malíř v Kutné Hoře okolo roku 1562, kdy maloval erby v kostele sv. Barbory. Také na klenbách jsou malovány znaky a erby z let 1547 - 1548. (Znamení mistra Mikuláše a letopočet 1547 ve svorníku).

Jon, Šalamoun Gottfried. Malíř z Rudolfova. Roku 1666 vymaloval v Majdalenu u Třeboně hlavní oltář a pracoval o hlavním oltáři pro kostelík sv. Alžběty v Třeboni. Roku 1674 vymaloval na Jindřichohradeckou bránu v Třeboni krucifix se znakem městským a schwarzberským a na zed tamní bývalé radnice čtyři jiné znaky.

Knobloch. Malíř v Praze. Okolo roku 1555 - 1570 maloval v pokojích a sále na hradě Zvíkově. Také maloval erby.

Král z Dobré Vody, Vojtěch. * 20. 4. 1844 v Mladkově u Žamberka, + 6. 7. 1913 ve Vavřinci. Kreslíř a heraldický spisovatel v Praze. Autor spisu "Heraldika" (1900). Do Sedláčkových "Hradů a zámků" přispíval četnými výkresy. Přílohou k "Časopisu Společnosti přátel starožitnosti" vydával tabulky erbů měst a šlechty s výklady.

Kšára, Bedřich. * 1890. Kreslíř erbů a ex libris v Praze. + cca 1950.

Kunze, František. * ve Wetzwalde na Liberecku. V letech 1833 - 1838 kreslil znaky, učitel kreslení a heraldik v Praze II.

Kupfer, Vilém. * 1841 v Hradci Králové. Litograf. Roku 1867 založil vlastní kamennitiskárnu v Poděbradech. Sbíral české starožitnosti, zejména mince, a výsledkem jeho práce bylo "Mincovní dílo", obsahující celkem 437 litografovaných tabulek. Kromě toho vydal v 80. letech svým nákladem "Sbírku erbů a znaků pánů českých a znaků měst českých" dílo toho druhu u nás do té doby jediné.

Kutina, Baltazar Kašpar. * 6. 1. 1853 v Karlíně, + 24. 5. 1923 v Praze. Malíř, kreslíř a grafik. Studoval v letech 1871 - 1875 na pražské malířské akademii u prof. Josefa Matyáše Trenkwalda, Jana Sweertse a Antonína Lhoty. Po studijních cestách do Drážďan (1870) a do Vídně (v letech 80.) zabýval se též studiem heraldiky, ornamentiky a drobnomaleb. Roku 1880 provedl malířskou výzdobu v rodinné kapli a hrobce paní z Rittersteinu ve Filipově u Čáslavě. Od roku 1873 přispíval četnými ilustracemi do různých českých časopisů a děl, jako byly "Čechy", "Hrady a zámky české", "Ottův slovník naučný" atd. Samostatně ilustroval mj. Bernauovo dílo "Album der Burgen u. Schlösser im Königreiche Böhmen" a za tím účelem konal delší cesty po Čechách, při nichž kreslil jednotlivá místa a hrady podle skutečnosti.

z Květné (Kwietna), Daniel Alexius (Lexa). Narodil se v Plzni, + 1. 7. 1636 v Praze. (Kolem roku 1600 koupil si na Starém Městě Pražském dům "pod mostem" na ostrově

a nabyl měšťanství. Roku 1601 se oženil s Barborou. Roku 1614 koupil další dům u sv. Jilji). V letech 1615 - 1617 byl konšelem v radě Starého Města pražského. Za své zásluhy nabyl erb a titulu z Květné. Uprostřed klenby arcibiskupské kaple na Hradčanech vymaloval roku 1599 výjev z heraldické pověsti o původu rodu Berků z Dubé.

Leibelt, Krištof. Malíř okolo roku 1686 - 1687. Omaloval tehdy znak na věži nové radnice v Lokti.

Lengelacher (Längelacher, Lenglacher), Ignác. * 25. 7. 1698 v Dolním Peissenbergu v Horních Bavorích, † okolo roku 1780. Sochař a řezbář barokních plastik. Ve službách knížete Waltra z Dietrichsteina pracoval v letech 1719 - 1724 pro jeho zámek v Mikulově. V bývalé kapli sv. Anny (nynější hrobce) je asi jeho prací relief sv. Anny se znakem a dvě ženské postavy, držící relief. Od roku 1754 působil v BavorSKU a Badensku.

Lichtenberg, Zikmund. Sochař v Nové Bystřici u Jindřichova Hradce v 17. století. Vytvořil v duchu renesanční tradice kamenný znak nad vchodem do povlánského kostela v Klášteře u Nové Bystřice a pravděpodobně i jiné plastiky v Nové Bystřici a v jindřichohradeckém kraji.

Lochmann z Gamsenfelsu, Jan Adam II. * 22. 12. 1760 v Písku, + 27. 4. 1834 tamtéž. Malíř pokojů, štafér a restaurátor kostelních obrazů v Písku. Vnuk Jana Adama Lochmanna z Gamsenfelsu, rodáka z Kašperských Hor (1683 - 1747, malíř a radního královského zlatohorního města Nového Knína), kam přišel jako chudý malíř a kde byl v letech 1724 - 1725 purkmistrem. Maloval rodové znaky, náboženské obrazy, křížové cesty a květiny. Zanechal velké množství pokojových dekoracích maleb.

Louka, Jakub. Malíř z Hradce Králové. Maloval strop a Trčkův znak v dřevěném kostelíčku pod obojí, který vystavěl roku 1528 na Orebu v Třebechovicích Mikuláš Trčka z Lípy a který byl roku 1826 stržen.

Mánes, Josef. * 12. 5. 1820 v Praze (v Kozí ulici v domě čp. 799 na Starém Městě), † 9. 12. 1871 (na Novém Městě ve Spálené ulici v domě čp. 75). Vynikající národní umělec, malíř a ilustrátor. Nebyl výslovně malířem erbů a jeho "Znak rodu Silva-Tarouca" ukazuje spíše na jeho okouzlení dítčetem, jehož tvary i pohyby jsou podány v typicky manesovských liniích, odporovaných životu a přebásněních umělcovým duchem.

Mára, Antonín, * 28. 6. 1877 v Praze, + 27. 2. 1956 tamtéž. Provedl velký kamenný znak města Prahy.

Mayer ze Chba, Gabriel Jiří starší. Malíř na Menším Městě pražském v letech 1613 - 1655. (V roce 1617 získal tu měšťanské právo). V roce 1631 maloval podle Bartolomeje Sprangera do Rudolfova majestátu.

Mayer (Maar), Matyáš. Malíř na Menším Městě Pražském v 1. pol. 17. století. (Měšťanské právo na Malé Straně obdržel 23. 3. 1610). Pocházel z města Ybbsu v Dolních Rakousích. (Téhož roku byl přijat za mistra staroměstského malířského pořádku. V roce 1631 koupil dům na Menším Městě ve Vlašské ulici. Snad to byl nynější dům čp. 189 na Zámeckých schodech "U zlatého lva", jehož třetinu měla roku 1653 Anna Marie, buď vdova nebo dcera po něm. Druhý dvě třetiny domu, až do gruntu zbořeného, prodala obec roku 1667). Mayer, který byl dvorským malířem, provedl 1630 opravu starých maleb v kapli sv. Zikmunda ve svatovítském chrámu a maloval společně s Oldřichem Maschauem (Muschem) Wohlmutovu kruchtu ve svatovítském chrámu se znamky.

Mečíř, Antonín, * 15. 5. 1888 v Praze - Karlíně. Architekt projektant, malíř a kreslíř v Jindřichově Hradci. Rozvíjel rozsáhlou projekční i restaurátorskou činnost a vykreslil perem přečetné městské znaky na hedvábí.

Merlian, Matouš. Stavitel Vlach v Plzni v 16. století. Bratr stavitele Jana Merliana, zvaného "Škarpalín", měšťánina města Plzně. (V roce 1593 [kdy bratr Jan zemřel] byl dozorcem nad zadním špitálem v Plzni. Měl v Plzni nárožní dům č. 162 a zahradu za městem). V pozůstatkostech rodiny Stehlíků z Čenkovova se zachoval výkres kamenné desky

se znakem lva ve štítě s monogramem M. M. a s nápisem "Mathäus Merlian Vlach tento kus zdy wdielal za przigem 1582". Zemřel 24. 7. 1598 v Plzni.

Míčů, Jan Skutečský, Malíř ve Skutci na Chrudimsku. Jego dílem je zavírací renesanční oltář ve Skutci z roku 1596. Na predelle oltáře je znak malířského pořádku s nápisem. Zemřel 3. 12. 1644 ve Skutci.

Michal z Vostrova, Malíř v 1. pol. 16. století v Praze. Obdržel erbovní list a přídomek z Vostrova od krále Ferdinanda I., jenž potvrdil toto vyznamenání majestátem z roku 1538.

Moravec, Jan, *15. 2. 1910 v České Skalici. Sochař v Rychnově nad Kněžnou, kde vytvořil mj. rychnovský městský znak.

Myslivec, František, *30. 12. 1890 v Brně. Malíř, grafik a ilustrátor ve svém rodišti. Mimo jiné práce vytvořil roku 1934 nový znak města Brna.

Orfus Chotěšický, Jiřík. Malíř a iluminátor v Hradci Králové v 2. polovici 16. století, rodem z Chotěšic u Králova Městce. Majestátem císaře Maxmiliána II. dostal erb a titul "z Kopidlna". V průmyslovém muzeu v Hradci Králové je uschován český graduál z tamního chrámu sv. Ducha, vyzdobený ornamentálnimi iniciálami. Na poslední stránce malířský znak o třech štítcích a podpis "Jiřík Orfus malíř z Chotěšic 1564".

Paris (Pariz), Antonín Vavřinec (Lorenz). Stavitel v Brně v letech 1590 - 1608 a v Moravském Třebově v letech 1612 - 1615. V roce 1608 dokončil s boskovickým kameníkem Janem Foncem renesanční stavbu zámku v Ivanovicích s arkádami, českými nápisy a reliéfními znaky pánu z Boskovky.

Peltkán, Vojtěch Jaromír, *11. 2. 1905 v Českých Budějovicích. Malíř heraldických znaků, hlavně českých a moravských na Mělnice. Omaloval dobovou iluminační technikou přes 300 znaků; v téže technice namaloval přes 60 znaků pro soukromníky a potomky starých šlechtických rodů. Má bohaté heraldické sbírky. Byl činný jako archivní badař a rodopisný spisovatel.

Peterle (Petrle, Petterle) Michal, *1527 v Annaberku v Rudohoří, † 1588 v Praze. Iluminátor, dřevorytec a tiskař v Praze. Do cechu přijat roku 1565. Měl tiskárnu společně s Nigrinem de Negro Ponte na Novém Městě pražském (v Široké [nyní Štěpánské] ulici v domě zvaného Briketího z Cimburka. Později pracoval s J. Bognerem). Roku 1577 vyhotovil k pohřbu krále Maximiliána II., zemřelého 12. října 1576, velké množství znaku, jež vytiskl, iluminoval a zlatil.

Pinquetti (Pinquedi, Pigyedi, Pinkwaldi), Dominik Antonín. Malíř v Praze na Starém Městě a roku 1706 "měšťan krále, města Plzně a malíř". (V Plzni se oženil 1. 6. 1677 s Annou, vdovou po malíři Janu Geizlerovi, a 30. 10. byl přijat do cechu). Roku 1702 provedl k pohřbu kanovníka Pfaltze z Ostřic 50 malých a 24 velkých znaků. (Od roku 1697 se zdržoval na různých místech v Praze, "člověk chudý a ubohý".)

Prokop, Václav, *3. 9. 1876 v Praze. Sochař v Praze na Vinohradech. (Žák Stanislava Suchardy a Antonína Procházky.) Vytvořil řadu reliéfů, drobných plastik i skulptur velkých formátů. Je autorem prvního plastického státního znaku ČSR na průčeli budovy Illávkova ústavu v Praze.

Pröbstl (Probstel, Pröpstel), Jan Kašpar. Sochař, řezbař a štukatér v Brně v 18. století. Je autorem Součezovou náhrobku a skupiny Kalyarie v chrámu sv. Jakuba v Brně. Z jeho ruky vyšel též Součezův znak (nyní v zemském muzeu v Brně).

Přítel, František, *1. 12. 1867 v Nymburce, † 18. 6. 1930 v Praze. Sochař v Praze VII. (Učil se čtyři léta na odborné sochařské a kamenické škole v Hořicích.) Vytvořil několik význačných sochařských děl. Roku 1925 dokončil výzdobu primátorského portálu nové budovy ústřední knihovny: žulový znak města Prahy s heraldickými lvy.

Rentz, (Renz) František Emanuel, *9. 2. 1776 v Praze, † 13. 6. 1843 tamtéž. Malíř znaku v Praze. (Žák kreslířské školy Ludvíka Kohla, syn Kazimíra Rentze). Roku 1800 byl jmenován zemským malířem znaků. K tomu značně přispěla jeho znalost dějin, gene-

alogie a heraldiky.

Rentz, Kazimír Stanislav, *25. 4. 1743 v Kuksu, +14. 4. 1799 v Praze. Malíř a mědirytec v Praze. Syn mědirytce Michala Jindřicha, rodáka z Norimberku (1748 - 1799) zemřelého morem ve službách hraběte Šporka v Kuksu. Otec Františka Emanuela Rentze. Maloval fresky a zejména znaky. Měl pěknou sbírku znaků starých šlechtických rodin.

Resch, Michael Jan mladší. (Syn malíře frések Michaela staršího Resche [Roesche], působícího v letech 1649 - 1701 v Jindřichově Hradci). Byl malířem v Jindřichově Hradci v letech 1631 - 1751. Kromě náboženských obrazů vymaloval čtyři nové znaky na pilířích v "Kláštříčku" v Jindřichově Hradci.

Reysek (Rejsek, Raysek), Matyáš (Matěj). * asi 1445 v Prostějově, † 1. 7. 1506 v Kutné Hoře. Bakalář pražské university, spisovatel, stavitec a řezbář. Tvůrce Prašné brány v Praze; chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře a jiných děl. Vytvořil také náhrobní kámen s erbem Jana Rokycanova, faráři týnskému, avšak Ferdinand II. poručil zničit náhrobek.

Rosenberg (Rozmberg), Ondřej A. Malíř v Ústí nad Orlicí. Na sklonku 16. století. Vyzdobil iniciálami a ornamentikou český utrakvistický graduál "ústecký", datovaný ve věnování roku 1592. Poslední malovaný list má ve věnci malířský znak a pod věncem podpis: "Andreas A. Rozmberg, Pictor".

Roubalík (Raubalík), Bohumír (Góda). * 25. 11. 1845 v Praze, † 17. 3. 1845 v Praze. Malíř generace Národního divadla (mimořádný profesor na akademii umění v Praze v letech 1904 - 1910). Působil také jako učitel kresby a malby v rodinách pražské šlechty. Pro knížete Karla Schwarzenberga provedl na Zvíkově v nově zřízené erbovní síni figurální a heraldické malby.

Roubíček, Jaroslav. * 17. 11. 1900 v Turnově. Umělecko-průmyslový výtvarník, rytce kamenu v Turnově. Věnoval se hlavně rytí šlechtických znaků do drahých kamenů a rytí křišťálových intaglií a onyxových kamenů.

Seifert (Seufert, Seuerth), Maximilián Josef. Malíř v Praze asi v letech 1711 - 1754. (Roku 1715 předkládá mistrovské dílo.) Roku 1754 bylo mu placeno 21 zlatých za vymalování 14 znaků k soše sv. Lukáše. (Učitel a snad i otec Samuela Michala Seiferta [Seuferta], malíře v Praze v letech 1724 - 1751, jenž roku 1738 předkládá mistrovské dílo.).

Simm, Antonín. * 3. 6. 1799 v Kukoníně, † 17. 5. 1873 v Jablonci nad Nisou. Jeden z nejdovednějších řezačů skla na Jablonce v biedermaieru. Zvláště proslul řezánými sklenicemi s pohledy na různá česká města, s květinovým písmem a s erby.

Sláma Josef. * 28. 5. 1895 v Ranné u Hlinska. Sochař a medailér v Blatné u Hlinska. (Studoval na odborné škole keramické v Bechyni, na umělecko-průmyslové škole v Praze u profesora Bohumila Kafky a na akademii výtvarných umění v Praze.) Věnoval se převážně medailérství. Vytvořil státní znak z pískovce na právnické fakultě v Brně.

Slanský, Jakub. Malíř v Praze okolo roku 1604. V knihovně na Strahově je jeho sepia-vá kresba: "Alegorie umění, Pallas Athéné s kopím a erbem umělců". Označena: Jakub Slanský Malýř 1605."

Smíšek (Smischek, Smissek), Jan. Mědirytec v Praze okolo roku 1639. (Podle Dlabače otec Jana Krištofa Smíška.) Dlabač zaznamenává 26 rytin různých druhů, alegorií, znaků atd.

Smíšek (Smischek, Smissek), Jan Krištof. Mědirytec v Praze asi v letech 1652 - 1663. Ryl ponejvíce titulní listy. - Roku 1650 vytvořil podobiznu Jaroslava Bořity z Martinic. Sbírka jeho rytin je v knihovně strahovského kláštera.

Spranger (Sprangher), Bartoloměj. * 21. 3. 1546 v Antverpách, † v srpnu 1611 v Praze. Malíř. Roku 1581 byl povolán Rudolsem II. jako jeho dvorní malíř do Prahy. Dne 24. 6. 1584 vstoupil do pořádku malostranských malířů. (Na Malé Straně byl majitelem několika domů, u zámeckých schodů [v Thunovské ulici] a v ulici ku bráně strahovské

[Ostružnické, pozd. Ostruhové, nyní Nerudové], jež sloučil v jeden velký dům [nyní čp. 309], který vyzdobil malbami leticího Merkura, Romy stojící na kouli, Herkula a Justicie. Roku 1585 se oženil v Praze s Kristinou, dcerou zlatníka Mikuláše Müllera.) Zlepšil erb malířského cechu a koncipoval návrh nového erbu, když Rudolf II. rozšířil cechovní privilegia a rozmnožil cechovní znak o bohyni Pallas. Rudolf II., ho povýšil do šlechtického stavu s přídomkem "von dem Schilde". V Rudolfově sbírce bylo podle inventáře z roku 1621 od něho 27 obrazů mimo podobizny, kostelní obrazy a různé rytiny. K řastoval česky 11. ledna 1611 byl pohřben v kapli sv. Matěje u kostela sv. Jana v Oboře na Malé Straně pod Petřínem.]

Steinský, František Antonín, Dr. filos. * 16. 1. 1752 v Litoměřicích, † 8. 3. 1816 v Praze. Malíř podobizen - miniatur, kreslíř a krasopisec v Praze. Byl profesorem heraldiky a numismatiky a roku 1811 děkanem filosofické fakulty v Praze.

Stöltzing, Max, Malíř v Praze. Roku 1592 maloval k pohřbu Viléma z Rožemberka znaky, truhly a jiné.

Štorm, Břetislav, * 21. 6. 1907 v Řevničově u Slaného. Architekt, malíř, heraldik a umělecko průmyslový výtvarník ve Všenorech. Byl činný v architektuře, v heraldice i ve figurálně náboženském malířství. Vytvořil návrhy drobných heraldických šperků, insignie olomoucké univerzity a knižní výzdoby. Autor knihy Úvod do heraldiky. + 11. 8. 1974

Taxner, Ulrich. Umělecký truhlář a řezbář z Českého Krumlova počátkem 17. století. Vytvořil bohatě vyřezávaný strop erbovní síň zámku v Třeboni roku 1600 a strop tamní knihovny roku 1605.

Teplý, Jakub, * 24. 7. 1729 v Plátenicích u Pardubic, † 20. 2. 1802 v Pardubicích. Sochař a řezbář činný v Pardubicích i v městě Ledči nad Sázavou. (Jako vyučený řezbář studoval na vídeňské akademii.) Doplnil v letech 1773 - 1777 mariánský sloup v Pardubicích skupinou národních světců, znaky a českými lvy.

Tischler (Stolař), Severin. * 12. 10. 1705 ve Svitavách na Moravě, † před listopadem 1473. Sochař a řezbář v Moravské Třebové. Oženil se tam 19. 6. 1733 a koupil si dům, který byl roku 1743 připsán jeho vdově, jež se znova provdala. Pod jménem Stolař vypracoval podle smlouvy ze 2. 10. 1730 znak Piccolominiů nad branou v náchodském zámku.

Toman, Ladislav, * 19. 6. 1894 v Prasetíně v jižních Čechách, † 29. 5. 1935 v Praze. Sochař v Praze. Studoval na odborné keramické škole v Bechyni, na umělecko průmyslové škole v Praze a na akademii výtvarných umění u profesora Bohumila Kafky. Vytvořil řadu děl mj. i státních znaků.

Třebochovský, Tomáš, † 1639 v Třeboni. "Dvorský" malíř Petra Voka z Rožemberka. Maloval znaky, hodiny, podobizny, fresky v Bechyni a v kapli ve Vyšším Brodě.

Tscherning, Daniel David. Mědirýtec v Olomouci, v Břehu ve Slezsku, Vratislaví a Královci v letech 1684 - 1715. Ryt obrazy svatých, titulní listy, znaky a pod.

Vencálek, Zeno, * 21. 1. 1898 v Brně. Umělec v oboru moderního textilu. Roku 1935 provedl návrhy na dva nástenné koberce s heraldickými motivy pro zasedací síň radnice v Prostějově.

Vincenc, Jan, * 1763, † 6. 5. 1836. Malíř v Praze, kde i zemřel. (Bydlil na Novém Městě v čp. 1200.) Pracoval v březnu 1835 s Josefem Matějem Navrátilem a Františkem Emanuelem Rentzem na smutečních znacích k pohřbu Františka I.

Vogtherr, Jindřich, * 1513 v Dillingen nad Dunajem, † 1568 ve Vídni. Malíř a kreslíř, zejména znaků i předloh pro dřevoryty. Za vlády Maximiliána II. maloval v zemské soudní síni na pražském hradě (kolem roku 1565).

Vorel, Jaroslav Jindřich, * 15. 7. 1874 v Nové Vsi u Lomnice nad Popelkou, † 16. 3. 1936 v Praze. Sochař v Praze - Dejvicích. Věnoval se ornamentální architektuře. Poslední jeho prací je bronzový státní znak nad portálem novostavby ministerstva sociální péče u mostu Palackého v Praze.

Weimann z Weihenfeldu, Josef. * 19. 1. 1909 ve Vídni. Sochař a malíř v Rychnově nad Kněžnou. Studoval na umělecko průmyslové škole v Praze, 1927 - 1929 u prof. Heleny Johnové (všeobecná škola model.) a 1929 - 1930 ve všeobecné škole kreslení prof. Zdeňka Kratochvíla. Pokračoval na akademii výtvarných umění v Praze ve všeobecné a speciální škole sochařské prof. Bohumila Kafky 1930 - 1932. Od roku 1932 působil jako profesor kreslení na středních školách. Vypracoval rodokmen s erby knížete Campofranca na Žampachu.

Wendler, Sochař činný kolem roku 1513 v Bratislavě, kde provedl na severní straně věže sv. Michala tři kamenné znaky s erbem krále Vladislava II.

Widemann (Wiedemann), Hans. Dvorní malíř. Roku 1564 maloval znaky k pohřbu Ferdinanda I. ve Vídni a v Praze.

Willenberger (Willenberg, Willenperger), Jan. * 23. 6. 1571 v Trzebnici u Vratislaví, † 1613 v Praze. Kreslíř a dřevorytec. Svými dřevoryty vyzdobil několik tisků, zejména díla Bartoloměje Paprockého "Diadochus" a "Zrcadlo markrabství moravského". Zemřel morem v Praze na podzim 1613.

Wurmser, Mikuláš. * 1298 prý ve Štrasburku z rodu domněle pocházejícího z Wormsů. Malíř činný v Čechách na dvoře Karla IV. v letech 1357 - 1360. Roku 1360 daroval mu Karel IV. dvůr ve vsi Mořině nedaleko Karlštejna "za jeho zásluhy a věrné služby". Vymaloval mj. "Rodokmen rodu Lucemburského", zničený roku 1597 a uchovaný jedině v kopii v dvorní knihovně ve Vídni.

Wussin (Wusyn, Wuschin), Daniel. * asi 1626 ve Štýrském Hradci, † 21. 8. 1691 v Praze. Mědirytec na Novém Městě Pražském. Ryl četné titulní listy, znaky, mapy atd.

Zálešák, Štěpán, * 9. 1. 1874 v Bárově na Moravě, + 30. 10. 1945 v Praze. Řezbář a sochař a profesor řezbářství na umělecko průmyslové škole v Praze do roku 1934. Vyřezal velký městský znak pro Staroměstskou radnici.

Zapp František starší. * 2. 4. 1772 v Jáchymově, † 28. 7. 1855 v Praze. Rytec znaků a pečetí, měšťan na Starém Městě Pražském. Jeho synovci byli městský rytec drahotkářem v Praze od roku 1839 František Zap mladší (1814 - 1890) a Karel Vladislav Zap, profesor a spisovatel (1812 - 1871).

Zap, Karel. * 22. 4. 1854 v Praze, † 19. 10. 1907 v Turnově. Glyptik v Praze, syn Františka Zapa ml. Vyučil se ryteckému umění u svého otce, v letech 1868 - 1872 navštěvoval pražskou akademii, kde se zdokonaloval v kresbě a modelování. Roku 1876 odešel do Mnichova k Schmitzbergrovi, později do Paříže, kde se stýkal s Václavem Brožíkem a s Jaroslavem Čermákom. (Po návratu do Prahy měl vlastní umělecko-rytecký závod Na příkopě.) Roku 1888 se stal profesorem na odborné škole v Turnově, kde učil figurálním pracem, řezání a leštění drahotkářů a modelování heraldicky správných znaků. Sepsal "Heraldiku" pro potřebu uměleckého průmyslu, nyní nezvěstnou. Do Národních listů 1896 napsal stat o "Umění erbovním" a jiné články. Kreslil titulní list a městské pečeti pro knihu J. V. Šimáka "Příběhy města Turnova".

Zedníček, František. * 5. 1. 1913 v Písku. Malíř a grafik tamtéž. Z jeho prací vyniká alegorický znak v městském divadle.

SJEZDY RODŮ

Sjezd moravsko-slezského RODU ROKYTŮ, o němž nejstarší záznám pochází z roku 1362, se uskutečnil ve Fulneku. O dějinách rodu a vztazích rodiny k J. A. Komenskému promluvil prof. PhDr. Hugo Rokyta CSc. Sjezd se konal ve znamení 200. výročí narození probuzeneckého spisovatele Augusta Rokerta Rokyty.

ZAJÍMAVÝ ERB BORROMEO

Otto Semrád.

V historii heraldiky, jak se během mnoha staletí vyvíjela, se někdy vyskytuje zajímavé složené erby s pestrým výběrem různých heraldických figur. Pro naše heraldiky -theoretiky zde byl vybrán na ukázkou svým způsobem dosti zajímavě složený znak. Je to znak starého severoitalského rodu Borromeo-Arese, v historii úzce spjatého s rodem Viscontiů, vévodů Milánských. I když se jedná o znak z oblasti italské heraldiky, nebudeme jistě na škodu, ukázat našim čtenářům něco z heraldických zajímavostí mimo naše území, kresbou znaku jistě zajímavého.

Štíť je čtvrcený, s polceným středním štítkem. S obou bočních stran hlavního štítu vybíhají ještě dvě obloukovitá pole, dotýkající se bočních stran středního štítka. Celý štíť má stříbrnou hlavu štítu a stříbrnou patu. Polcený střední štítek má v pravé půli tři kosmé pruhy popeličinové (vlnitá popeličina) v zeleném, v levé půli 5 x červená a zeleně vodorovně děleno, přes to vše stříbrný kosmý pás (plívodní znak "Borromeo"). V prvním poli čtvrceného hlavního štítu je v červeném poli pošikem zlatá pohanská korunka, v druhém poli ve stříbře dva copy svázané červenou stužkou, ležící pošikem, v třetím poli modrému tří zlaté prsteny s červenými kameny navzájem propletené 1 + 2, ve čtvrtém, červeném, kosmo položené stříbrné konské udiidlo (fr.: "Mors de cheval"). V pravém bočním poli červené barvy posetém zlatými plaménky je stříbrný jednorožec ve skoku, doprava obrácený, mající na krku zlatou pohanskou korunku a uvázaný stříbrný, nazad vlažící závoj. V horním pravém rohu tohoto bočního pole je oválný štítek stříbrné barvy, na kterém je znak rodu Visconti (modrý, zlatě korunovaný vztyčený had, obrácený lalamou doprava a polykající nahé dítě). Tento štítek je lemován zlatým ovocem a zlatými paprsky. Levé boční pole je polcené. V pravé červené polovině sedí ve zlatém košíku zlatý vel-bloud se zlatou pohanskou korunkou na svém hrbu, z které vyniká 5 pštrosích per, 3 modré a 4 stříbrné. Levá polovina je napříč dělená. V horní části je ve zlatě černá, zlatě korunovaná orlice, v dolní části ve stříbře dvě černá křídla (znak "Arese"). Ve stříbrné hlavě štítu je černým gotickým písmem napsána devisa HUMILITAS, korunovaná zlatou listovou korunou. Ve stříbrné patě štítu je vodorovně položena zelená větička citrusu se zlatým plodem. Vyobrazený znak s hraběcí korunou a řetězem řádu Zlatého Rouna náležel italskému vlastenci Vitalienovi hraběti Borromeo-Arese (zemř. 1874), který v památných revolučních letech 1848/49 byl na straně těch, kteří se snažili osvobodit rodné Milánsko (Lombardijs) z rakouské nadvlády. Za protihabsburskou činnost byl Borromeo-Arese vyloučen z řádu nositelů řádu Zlatého Rouna (Haus-Hof und Staatsarchiv Wien, - archiv řádu Zl. Rouna: Toison Ord. 1851/191, Fol. 33-34).

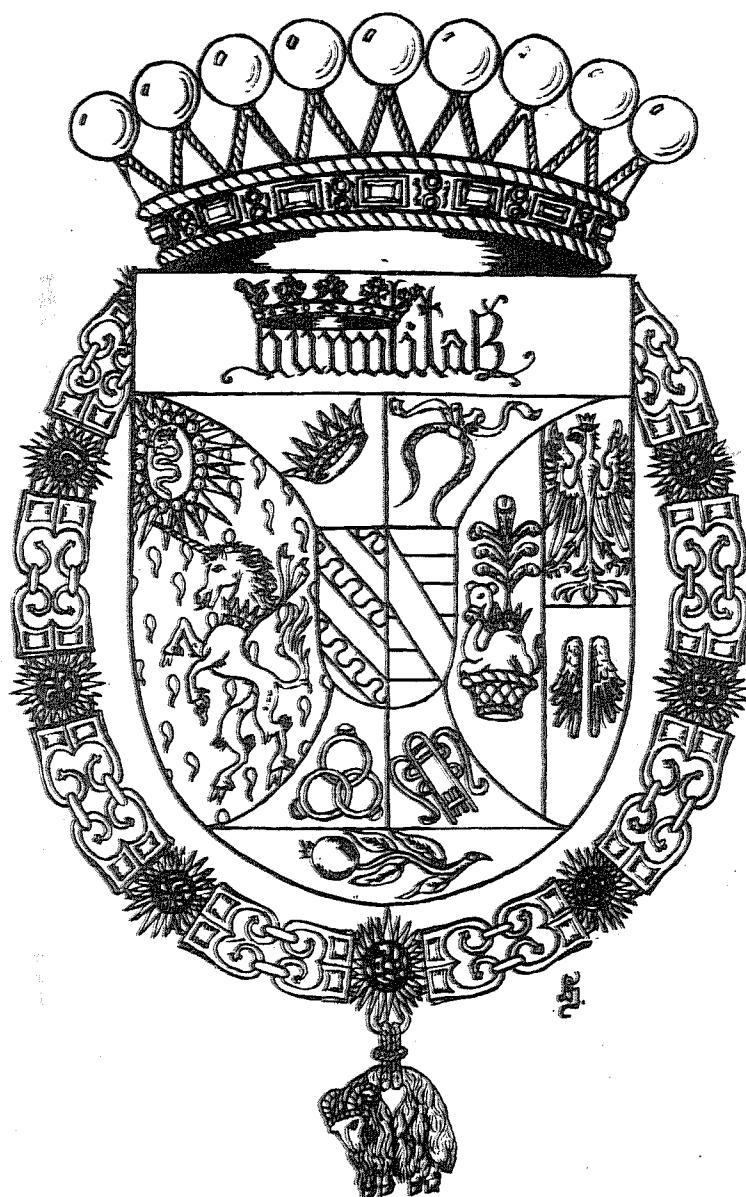
Kresbu provedl autor.

Viz str. 12 →

NAŠE ROVY

Člen Karel Čížek z Č. Budějovic,
Šumavská 22 nás opustil dne 31. 7. 1975.

Dne 18. srpna 1975 zemřel ve věku 81 let
v Dolních Rakousích - Senftenegg člen
Karel Bedřich v. Frank, který věnoval
do knihovny naší Společnosti
několik cenných děl.

Erb Borromeo

FREKVENCE KŘESTNÍCH JMEN farnosti Brno - Tuřany v 17. století

Bohuslava Šťastná

Nejstarší křestní matrika tuřanské farnosti zahrnuje příslušené obce: Tuřany, Chrlice, Holásky, Brněnské Ivanovice (tehdy Nenovice). Je uložena v městském archivu v Brně, pod sign. 21/1. Obsahuje také zápis oddaných a zemřelých z let 1657 - 1710. Je poznámeno, že z dřívějších let jsou zápis ve starší matrice. Ta se však nezachovala. Časové rozmezí matriky, jíž se v přítomné studii zabývám, jsem rozčlenila na pododdělení a) = 1657 - 1669, b) = 1670 - 1679, c) = 1680 - 1689, d) = 1690 - 1699, e) = 1700 - 1710. Podle nich také postupuji.

Chlapců bylo celkem pokřtěno 1165 se 136 jednoduchými i spojenými křestními jmény, děvčat bylo pokřtěno 1113 se 101 jednoduchými i spojenými jmény. V celém časovém rozmezí je pro nejasnost jména 31 rubrik nevyplněno, nevím totiž bezpečně, zda jde o chlapce či děvčata.

V procentech bylo:	1165 chlapců	50,45 %
	1113 děvčat	48,20 %
	31 x (nejasných)	1,34 %
	2309 dětí	99,99 %

U chlapců v rozmezí a)- e) je 79 jmen i spojených a jednou se vyskytujících, t. j. 58,08 % (např. Jan František), u děvčat 51,48 %, t. j. 52 jmen i spojených (např. Anna Alžběta).

Při soustavném sledování rodných jmen pozorujeme odraz společenských poměrů doby, kulturní proudy, také vliv čítání náboženského a národního.

- Ve vývoji našich rodných jmen lze rozlišovat čtyři údoby:
1. do r. 1300 se rodná jména vyznačují jednojmenností
 2. 1300 - 1750 - " - církevními jmény
 3. 1750 - 1860 - " - barokními jmény
 4. 1860 - " - národními jmény

Hranice mezi jednotlivými časovými úseky nejsou náhlé. S příchodem křesťanství se objevují i křesťanská jména, zprvu se jich užívá jen v klášterech (Daniel, Tobiáš, Jan) nebo jen pro šlechtice (Beněš, Bartoloměj). Starozákonného původu jsou např. Daniel, Tobiáš, apoštolská Jan, Ondřej, řeckého původu Mikuláš, Řehoř.

Evropský proud kultu svatých přišel k nám s německou kolonizací. Vycházel z Itálie a z Francie, zejména prostřednictvím řádu františkánského a dominikánského. Usiloval zvýšit zbožnost tím, že můstek mezi věřícími a Bohem a anděly byli konkrétní světci, jejichž ostatky byly uctívány v chrámech. Někteří bývali také národními ochránci, i člověk jedinec si zajišťoval ochranu jistého patrona tím, že přijal jeho jméno, zejména když se dítka narodilo v časové blízkosti jeho svátku.

Zajímavá je studie: Fr. Hrubý, Český poutník v Assisi r. 1636 ČII XXIII, 283-288 [Drobný příspěvek k literatuře františkánské str. 287 ..] jméno Františkovo, v českých zemích do té doby takřka neznámé, stalo se u nás tak oblíbeným, že zlatovalo znenáhla i jména domácích patronů českých. I když byl světcem chudých, těšil se úctě i ve vysokých šlechtických kruzích. Podobně se velmi rozšířilo též jméno Antonín a Josef.

V dalším soupisu jmen uvedu jejich četnost. Jména křestní (rodná) budou řazena v abecedním pořádku a k nim uvedeno písmeno desetiletí, ve kterém se vyskytlo (viz 1. odstavec článku).

79 jmen chlapců vyskytujících se 1 x

Antonín Ignác e, Antonín Josef Wolfgang František Ignác d, Antonín Leonard e, Antonín Paduánský c, Antonín Vít d; Benedikt Marek d, Bernard e, Bernard Jiří d; Dominik Anastasius e, Duchoslav d; Engelbert Severin e; Ferdinand Bernard b,

Felix e, Filip Antonín b, František Antonín Kristián e, František Blažej e, František Jan Křtitel, František Jiří c, František Karel Josef e, František Xaver Leopold c; Havel d; Ignác Jan d, Ignác Josef c, Ignác Kajetán e, Ignác Šebestián d, Ignác Zikmund d, Isidor b; Jakub Marek c, Jakub Václav e, Jan Adam c, Jan Bohuslav c, Jan Ferdinand e, Jan František Jiří d, Jan Karel c, Jan Křtitel c, Jan Ignác Antonín d, Jan Michal d, Jan Modestus b, Jan Petr Antonín Josef e, Jan Štěpán b, Jan Václav d, Jiří Antonín b, Jiří Isidor b, Jiří Karel e, Joachim c, Josef František Blažej d, Josef Jiří Antonín d; Kašpar a, Kašpar Adam c, Karel Ignác b, Kristián Antonín c, Kristián František c, Kristián Josef d, Krišpín d, Krištof c; Leopold František d, Ludvík a; Martin Ferdinand d, Martin Marek e, Martin Vít e, Matěj Jiří d, Maximilian a, Melichar d, Michal Athanasius e; Ondřej František b; Pavel Antonín c, Prokop e; Rudolf b, Rudolf Gotthard b, Rudolf Jiří d; Řehoř Michal d; Severin b; Tomáš František d, Tomáš Jan c; Václav Josef e, Václav Vojtěch a, Valenta a, Valentin a; Wolfgang c.

19 jmen vyskytujících se 2 x

Bedřich b, e; Ferdinand a, e, Filip Jakub c, d, František Josef c, d, František Mikuláš d, e; Jakub Ignác 2d, Jan Antonín b, e, Jan Ignác b, d, Jan Josef b, e, Jan Petr 2d, Jindřich a, d; Karel Leopold a, e; Leopold d, e, Lukáš 2d; Michal a, b; Pavel František e, d, Petr Pavel b, e; Stanislav a, b; Tobiáš c, d.

6 jmen vyskytujících se 3 x

Adam a, 2d; Blažej 3 a; František Ignác a, 3 c; Josef Ignác c, d, e; Štěpán a, b, c; Urban a, b, d.

5 jmen vyskytujících se 4 x

Filip 3 a, e; Jan František 2 d, 2 e, Jan Jiří a, 2 d, e; Mikuláš 3 e, d; Vítěk 4 a.

1 jméno vyskytující se 5 x

Šebestián b, c, 3 d.

2 jména vyskytujících se 7 x

August 2 a, 2 b, c, 2 d; Kristian a, 2 b, 2 c, 2 e.

2 jména vyskytující se 9 x

Marek 3 a, b, 3 e, 2 d; Vít 4 a, 4 c, d.

1 jméno vyskytující se 10 x

Ignác c, 2 d, 7 e

2 jména vyskytující se 12 x

Petr 4 a, 4 b, 2 c, 2 e; Řehoř 7 a, b, 2 c, d, e.

1 jméno vyskytující se 13 x

Karel 2 a, 3 b, c, 3 d, 4 e.

1 jméno vyskytující se 16 x

Kašpar 3 a, 4 b, 3 c, 2 d, 4 e.

52 jmen děvčat vyskytujících se 1 x

Alžběta Veronika e, Anna Alžběta d, Anna Alžběta Markéta e, Anna Františka Jakubína e, Anna Jana d, Anna Kateřina Barbora d, Anna Kateřina Eva Rosina d, Anna Kateřina Terezie d, Anna Marie Františka d, Anna Rozálie d, Anna Viktorie d, Anna Zuzana d; Barbora Jana e, Barbora Pavlína d; Eleonora e, Eufrosína c; Františka Apolonia d; Jana Eleonora d, Jana Magdalena c, Jana Justina c, Jana Polixena e, Josefa Františka c; Kateřina Barbora d, Kateřina Barbora Cecilie d, Kateřina Polixena b, Kateřina Sienská e, Kateřina Viktorie d, Klára c; Ludmila Alžběta c, Lucie Barbora d; Mar. (Marie, Markéta?) d, Marie Alžběta Kristina e, Marie Anna Kateři-

na d, Marie Apolonia e, Marie Eleonora e, Marie Charlotta Aurelie d, Marie Josefa Reginę d, Marie Klara d, Marie Magdalena Rosalie d, Marie Terezie a, Marina Barbora e, Marta a; Reginę Eleonora d, Regina Kristina d, Regina Uliana d, Rosina Polixena c; Salomena a, Sibyla a; Terezie Voršila d, Terezie Kateřina Barbora c; Veronika Ludmila c.

10 jmen vyskytujících se 2 x

Anna Marketa b, d, Anna Midl 2 d, Anna Rosina 2 c, Anna Terezie d, e; Helena a, c; Justina a, c; Kateřina Apolonia d, e, Kateřina Jana 2 e; Marie Voršila b, e; Sabina a, c.

5 jmen vyskytujících se 3 x

Anna Magdalena c, d, e, Anna Marie Ludmila 2 c, d; Kunhuta a, 2b; Lucie a, 2 c; Marie Kateřina d, 2 e.

2 jména vyskytující se 4 x

Anežka 2 a, 2 b; Marie Barbora b, 2 c, d.

4 jména vyskytující se 5 x

Anna Barbora c, 3 d, e; Eva a, c, 2 d, e; Polixena b, 2 d, 2 e; Uliana 4 d, e.

1 jméno vyskytující se 6 x

Marie Magdalena b, 2 c, 2 d, e.

1 jméno vyskytující se 7 x

Anna Kateřina a, 6 d.

2 jména vyskytující se 8 x

Teresie 2 c, 2 d, 4 e; Zuzana 3 a, 2 b, 2 c, d.

2 jména vyskytující se 9 x

Marie Alžběta 5 a, d, 3 e; Rosalie 2 c, 3 d, 4 e.

1 jméno vyskytující se 10 x

Marie a, 2 b, 4 c, d, 2 e.

1 jméno vyskytující se 11 x

Regina 5 a, 4 b, 2 c.

1 jméno vyskytující se 12 x

Juliana 6 a, 4 b, 2 c

2 jména vyskytující se 14 x

Kristina 3 a, 4 b, 2 c, 2 d, 3 e; Ludmila 3 a, 4 b, 2 c, 2 d, 3 e.

2 jména vyskytující se 17 x

Apolonia 3 a, b, 3 c, 8 d, 2 e; Judita 3 a, 7 b, 4 c, d, 2 e.

1 jméno vyskytující se 18 x

Voršila 6 a, 5 b, 5 c, d, e.

1 jméno vyskytující se 20 x

Anna Marie, 2 a, b, 3 c, 5

Jména chlapců vyskytující se vícekrát (26 x - 99 x)

Jména	Četnost	a	b	c	d	e	%
Matouš	26 x	9	6	1	2	8	2,23
Bartoloměj	28 x	13	7	2	3	3	2,40
Šimon	29 x	3	2	4	10	10	2,66
Antonín	39 x	2	1	3	7	26	3,34
Pavel	39 x	13	3	12	6	5	3,34
Vavřinec	42 x	12	4	8	8	10	3,60
Ondřej	48 x	14	7	10	7	10	4,12
Tomáš	55 x	8	12	8	16	11	4,72
František	61 x	5	5	11	13	27	5,23
Josef	65 x	5	4	18	10	28	5,57
Jakub	67 x	13	9	12	16	17	5,75
Martin	67 x	8	16	16	12	15	5,75
Václav	72 x	14	7	12	13	26	6,10
Matěj	76 x	20	17	7	12	20	6,52
Jan	97 x	18	24	17	14	24	8,32
Jiří	99 x	25	13	16	22	23	8,40
910 jmen	910	182	137	157	171	263	78,05

Jména děvčat vyskytující se 27 x až 153 x

Jména	Četnost	a	b	c	d	e	%
Jana	27	1	-	5	9	12	2,42
Marketa	27	6	4	3	7	7	2,42
Veronika	31	2	1	10	12	6	2,78
Magdalena	33	12	6	4	5	6	2,96
Rosina	40	11	10	6	8	5	3,59
Justina	49	13	12	2	11	5	4,40
Bárbora	54	8	8	21	9	8	4,85
Dorota	58	22	12	6	11	7	5,20
Alžběta	64	13	9	9	21	12	5,75
Anna	67	20	12	12	14	9	6,01
Mariana	89	41	34	8	2	4	7,99
Marina	127	4	12	35	28	48	11,41
Kateřina	153	16	19	44	46	28	13,74
	819	169	139	171	183	157	73,52

Souhrny:

1165 chlapců má 136 druhů jmen, což v % je:

Počet	Výskyt	Chlapci	Podíl v %
79 jmen	1 x	79	58,08
19	2 x	38	13,97
6	3 x	18	4,41
5	4 x	20	3,67
1	5 x	5	0,73
2	7 x	14	1,47
2	9 x	18	1,47
1	10 x	10	0,73
2	12 x	24	1,47
1	13 x	13	0,73
1	16 x	16	0,73
17	více x	910	12,50

celkem 136

1165

100 %

1113 děvčat má 101 druhů jmen, což v procentech je:

Počet	Výskyt	Děvčat	Podíl v %
52	1 x	52	51,49
10	2 x	20	9,98
5	3 x	15	4,95
2	4 x	8	1,98
4	5 x	20	3,96
1	6 x	6	0,99
1	7 x	7	0,99
2	8 x	16	1,98
2	9 x	18	1,98
1	10 x	10	0,99
1	11 x	11	0,99
1	12 x	12	0,99
2	14 x	28	1,98
2	17 x	34	1,98
1	18 x	18	0,99
1	20 x	20	0,99
13	více x	819	12,87
101		1113	100 %

Rozhodla jsem se dále pro zhodnocení výskytu dvojčat a trojčat.

Výskyt dvojčat ve zkoumaných obdobích:

Období a	Období d
1658 Bartoloměj a Regina	1691 Šebestián a Veronika
1659 Tomáš a Rozína	Mariána a Alžběta
1661 Matěj a Rozína	Anna Kateřina a Lucie Barbora
1665 Pavel a Dorota	Tomáš a Adam
1667 Matěj a Jiřík Adam a Eva X a X	Kateřina a Apolonia Martin a Kateřina Tomáš a Lucie
1668 Josef a Mariána František a Kateřina Lucie a Sibyla	1694 Matyáš a X 1695 X a Kateřina Marina a Marketa
1669 Bedřich a Alžběta	1697 František Josef a Rudolf Jiří Jan Ignác a Řehoř Michal Magdalena a Anna Zuzana
Období b	Období e
1670 Rozína a Julianá	1698 Kateřina a Barbora
1675 Jan a Petr	Alžběta a Kateřina
1667 Petr Pavel a Marina	
1678 Martin a Kateřina	
Období c	
1681 Jakub a Anna	1701 Jana a Marina
1683 Matyáš a Julianá	Jakub a Antonín
Terezie a Kateřina Barbora	Marie a Alžběta
Anna Marie a Ludmila	Antonín a Ondřej
Mariana a Jan	Matyáš a Apolonia
1684 Pavel a Veronika	Matěj a Václav
Jan a Anna	Šimon a Martin
Kašpar a Justina	Antonín a Jana
1685 Marina a Josef	František a Antonín
Marek a Jiří	Karel Leopold a Engelbert Severin
1689 Barbora a Kateřina	Jana a Marina
	Antonín a Anna
	Marina a Kateřina
	Rosina a Marina
	Jana a Anna
	Alžběta a Kateřina

Výskyt trojčat: jen 1 x

Období b

1674 Kašpar + Martin + Uršula

Statistiky dvojčat: 112 dětí

Druh	Páru	Poznámka
chlapec - chlapec	12	
děvče - děvče	19	na 10 roků připadá průměrně 20 dětí z dvojčat
chlapec - x	1	
x - děvče	1	Na dvojčata připadá z 2309 dětí 4,85 %
x - x	1	
	56	Na trojčata připadá z 2309 dětí 0,12 %

Z dvojčat pochází:

Pohlaví	Chlapců	Děvčat	X	Celkem
Počet	47	61	4	112
Poměr v %	41,96	54,46	3,57	100

Frekvence dvojčat

Desetiletí	1657 - 1669	1670 - 1679	1680 - 1689	1690 - 1699	1700 - 1710	Celkem
Období	a	b	c	d	e	
1657		1670 1 x	1680	1690	1700	
1658	1 x	1671	1681 1 x	1691 3 x	1701 3 x	
1659	1 x	1672	1682	1692 1 x	1702 1 x	
1660		1673	1683 3 x	1693 3 x	1703 3 x	
1661	1 x	1674 troj- čata	1684 3 x	1694 1 x	1704	
1662		1675 1 x	1685 2 x	1695 2 x	1705 2 x	
1663		1676	1686	1696	1706 1 x	
1664		1677 1 x	1687	1697 4 x	1707 2 x	
1665	1 x	1678 1 x	1688	1698 1 x	1708 1 x	
1666		1679	1689 1 x	1699	1709 3 x	
1667	3 x				1710	
1668	3 x					
1669	1 x					
chlapec - děvče	8	2	7	3	4	24
chlapec - chlapec	1	1	1	3	6	12
děvče - děvče	1	1	2	7	6	17
x - x	1	1	-	-	-	1
chlapec - x	-	-	-	1	-	1
x - děvče	-	-	-	1	-	1
	[1]	4	10	15	16	56
	[1 x trojčata]					

Oblíbenost jmen:

Z přehledů jmen za období a - e je patrné

Mužská jména:

Období	a	e	Rezumé
František	5	27	vzrůstá
Josef	5	28	"
Václav	14	26	"
Jan	18	24	"
Antonín	2	26	"
Jiří			bez změn

Ženská jména:

Období	a	e	Rezumé
Dorota	22	7	klesá
Anna	20	9	"
Marianna	41	4	"
Marina	4	48	vzrůstá
Kateřina	16	28	"

Ve složených jménech

Jméno	Cetnost	Období
Antonín	6 x	a - e
František	10 x	a - e
Jan	20 x	a - e
Anna	21 x	d - e
Kateřina	8 x	b - d
Marie	14 x	c - d

Shrneme-li shora uvedené, je nutné konstatovat, že frekvence jmen tuřanské má triky potvrzuje četnost jmen, se kterou se potkáváme podobně i v jiných oblastech. Další případy šetření pak ukáží, jak dalece bude možné odvodit definitivní statistické závěry.

UPOZORNĚNÍ

Díky pochopení Státního ústředního archivu v Praze a dr. K. Beránka, autora Paleografie vydáme písmo starých listin a listů. V úvodu cenné publikace je zmínka o psací látce a psacích potřebách, základní pojmy písma, vznik a vývoj latinského písma. Jsou uvedena jednotlivá písmena ve svém vývoji od 12. do 20. století a nakonec je na 30 ukázek písma, užívaného v listinách.

Celé dílo obsahuje cca 88 stránek formátu A4. Cena této, již dlouho žádané pomůcky pro naše badatele, bude nízká. Podaří-li se nám včas zajistit papír, bude tato ojedinělá publikace vydána ještě letos.

V 10. sešitu jsme ukončili příruční slovníček abreviatur, t. j. zkratek, vyskytujících se v textech minulých století. Doprobujujeme členům, aby těchto 8 + 8 + 4 strany (= 20 stran) si spojili do zvláštního svazecu a nedali jej do eventuelní knižní vazby GH-listů po sešitech.

V dalších sešitech pokračujeme přílohou autora Viléma Saitla: Soupisu příjmení, Redakce GH-Listů.

Tak, jako jsme rozdělili 25 čísel z prvních pěti roků GH-Listů na svazek I (obsahuje čísla 1 - 15) a svazek II (obsahuje čísla 16-25), kterýžto každý svazek byl uzavřen titulními listy, seznamem článků a jmenným seznamem, hodláme v tomto systému pokračovat i při vydávání sešitu a je pravděpodobné, že svazek III. GH-Listů budeme ukončovat pro vazbu sešitem 11.

Redakce GH-Listů.

ZPRÁVY POBOČEK

Zpráva za 1. pololetí 1975.

Po valné hromadě pobočky Genealogické a heraldické společnosti v Ml. Boleslaví, konané 28. února 1975 v Semčicích, až do konce srpna byly konány členské schůže v pevně stanovený den a to 3. středu v měsíci, v místnostech denní vinárny "Na růžku" a v Domě kultury ROH AZNP v Ml. Boleslaví.

Celkem bylo uskutečněno 5 schůzí členských a z toho 1 vycházka po památkách mlado-boleslavských, průměrná návštěvnost byla 10 členů na schůzi.

Nedaří se získat stabilní spolkovou místnost. Je sice slíbena v budově boleslavského hradu při okresním muzeu, ale budova hradu je v rozsáhlé rekonstrukci. V úvodní schůzi byl zjištěn zájem o studium jednotlivých oborů: ke studiu heraldiky se hlásí 9 členů, ke genealogii 10 členů a k historickému místopisu 2 členové.

Zájem studentů se projevil při nahlédnutí do rodové knihy, kterou přinesl p. Svárovský. Další náměty pro činnost rozvedl Dr. Šerák. Jiným zpracovatelem námětem je historie Dělnického domu, s nímž seznámil členy Dr. Hercík, který přednesl také na jednu schůzí historii města Ml. Boleslavi od vzniku až do 14. stol., a to tak pouťavou formou, že bylo žádáno pokračování. Členové byli seznámeni i s dostupnou literaturou k tomuto tématu především z období Přemyslovců.

12 členů se zúčastnilo vycházky po architekturách Ml. Boleslavi, k níž podal výklad Ing. arch. Jindř. Šteffek. Prohlídka se týkala: budovy staré renesanční radnice, kostela Nanebevzetí Panny Marie a blízkých pomníků B. Smetany a pomníku padlým. Pro velmi špatné počasí byla odložena prohlídka kostela sv. Bonaventury, školy a tiskárny Českých bratří a Českobratrského sboru. Zájem o detaily těchto architektur byl značný a přinesl mnohým poučení o ochraně památek. Ve vycházkách se bude pokračovat.

Předseda Ing. V. Sekáč, CSc s jednatelkou Ing. Jindř. Šteffkem navštívili střední školy v Ml. Boleslavi, aby vzbudili zájem studentů o genealogii nebo heraldiku.

K propagaci GHS napsal Ing. Petr Nickmann propagáční zprávu pro zdejší listy Venul (závodní časopis AZNP v Ml. Boleslavi) a orgán ONV Zář. Článek vzbudil zájem o GHS mezi dělníky, který je nám velmi vítán. Ing. Šteffek pracuje na toponomastické práci pro rayon Ml. Boleslavi a okolních obcí pro ČSAV.

Na 13. a 14. září zorganizoval propagáční referent Ing. Nickmann zájezd do východních Čech s návštěvou Hrádku u Nechanic, zámku v Novém městě n. Met., Náchoda, Opočna, Kuksu, Police n. Met. a Broumová. Zájezd se setkával s nečekaným zájmem a přineseme o něm příště zprávu.

Pobočka má velkou řadu občavých a zkušených členů, jejichž zkušenosti ne vždy dostatečně využijí naši studenti a ostatní mládež. Bohužel ztratíme mnohé z řad studentů odchodem na vysokou školu nebo do zaměstnání.

Očekáváme, že i v dalším pololetí se bude činnost pobočky GHS zdárně vyvíjet, což jistě záleží na úsilí členů výboru.

Ing. Arch. Jindř. Šteffek

TŘI GENEALOGICKÉ POZNÁMKY K DVOU- STÉMU VÝROČÍ NEVOLNICKÉHO POVSTÁNÍ ROKU 1775

Jaroslav Honc

Česká historiografie bilanceovala hrdě výsledky své dvacetileté práce o velkém nevolnickém povstání roku 1775 na vědeckém sympoziu, které ve dnech 10. a 11. září 1975 v Novém Městě nad Metují uspořádala katedra československých dějin Karlovy university a komise pro dějiny pozdního feudalismu při kolegiu historie Československé akademie věd spolu s okresními národními výbory Náchod a Trutnov. Byly zde řešeny, hodnoceny a shrnuty všechny záasadní otázky a problémy cílu, třídního charakteru (sel-ská válka, buržoazní revoluční hnutí), ekonomické předpoklady a mezinárodní ohlasování povstání, úloha armády v povstání, loyalita povstalců k panovníkovi, odbourání mýtů o představitelích povstání, srovnatelnost ekonomických a právních poměru nevolníků v českých zemích a na Slovensku i literární ohlasování povstání roku 1775. V takovéto syn-

tezující rovině sympozia a zvláště v prostoru zbylém pro dílčí problematiku a diskusní příspěvky by nutně připravený příspěvek "Iří genealogické poznámky" vyzněl příliš speciálně a epizodicky, nesplnil by v dané chvíli přes vzácnost příležitosti své nepokrytí propagacní poslání a restringovaný na několikaminitové resumé by ani předložené námety nemohl patřičně objasnit. Proto byl tento příspěvek, ostatně určený stejně historické veřejnosti jako článské základně GHSP, upraven pro publikaci ve formě článku. Jeho aktuálnost v období poslání metodické problematiky v české genealogii a v období úvah o náplni pracovního plánu Genealogické a heraldické společnosti na léta 1976 - 1980 je nesporná. Z jeho tří částí je první příkladem nebezpečné záměny stejnojmenných rodin (příbuznost Milíčských Vaváku a roudnických Chvojků), druhá se týká diskriminace vzhouzenou v církevních matrích (vyloučení padlých nevolníků z matrční evidencie) a souvisí se závažnou otázkou studia mortality a třetí naznačuje možnosti a cesty, jak by česká genealogie mohla pomoci k dalšímu poznání velkého nevolnického povstání roku 1775 (charakteristiky jednotlivých účastníků povstání).

1. Anna Vaváková z Milíče provdaná Chvojková v Roudnici

Česká historická demografie přijala a rozpracovává metodiku i techniku rekonstrukce rodin jako nejpřesnější a nejkomplexnější cestu k poznání struktury a velikosti rodin, plodnosti žen, porodnosti, meziporodových intervalů, mortality a rodiné difuze v rámci sledované populace. Její první dílčí výsledky o rekonstruovaných rodinách v Brénevově 1652 - 1800 a v Rudolfově 1610 - 1690 (1) potvrdily sice očekávanou vědeckou přínosnost této metody a měly i příznivou odezvu mezi zahraničními demografy, ale současně musely konstatovat nesmírnou pracnost této tematiky. Rekonstruované rodinu totiž od svých autorů vyžaduje spolehlivé vytvoření matrik všech tří typů, protože výsledný rodinný list rekonstruované rodiny musí obsahovat všechny požadované osobní údaje o rodičích a dětech. Přitom právě statistická forma zpracování předpokládá ne desítky, ale stovky rekonstruovaných rodin. Požadavek úplnosti osobních dat a maximálního počtu zachycených rodin je ovšem zcela samozřejmý a dávno praktikovaný u našich genealogů. Rekonstrukce rodin v genealogické praxi současných i starších genealogů by se tedy mohlo stát rozšířenou úplných spolehlivých rodokmenů na jednotlivé požadované rodiny jen s tím zásadním rozdílem, že rodiny nejsou v historické demografii rekonstruovány podle otce, ale podle matek. Právě řadu českých genealogů a členů Genealogické a heraldické společnosti by tedy výčlenění perfektních rekonstruovaných rodin z jejich hotových rodokmenů a jejich podřazení pod jednotlivé manželky či provdané dcery nečinilo technických potíží. Je proto jen otázkou času, kdy česká genealogie a česká historická demografie se shodne na společné metodě, technice a rozsahu rekonstrukce rodin a na způsobu spolupráce. Před tímto závažným rozhodnutím je ještě třeba zvážit na jedné straně nesporný přínos, kterým by se stalo vnesení historickodemografické problematiky pro oživení a zaměření české genealogie, ale tříž na druhé straně náročnost na přesnost, odbornou zodpovědnost a zaujetí těch genealogů či týmu, kteří by úkoly, metodu a techniku rekonstrukce rodin vzali za svuj úkol. Do té doby je třeba na vybraných příkladech demonstrovat výhody a přínosnost rekonstrukce rodin z hotových rodokmenů a nutnost doplnění rodokmenu o nalezená všechna životní data všech dětí. Při takovéto adaptaci rodokmenu Vaváku a při předběžných prácích na rekonstrukci rodin farnosti Libčany u Hradce Králové se vsí Roudnice poskytla rodina Anny Vavákové dobrý příklad o efektivnosti námahy při rekonstrukci rodin, i když senzační pokrevní příbuznost rodiny Františka Vaváka a Jana Chvojky, z rodinného listu Anny Vavákové zdánlivě vyplývající a pro poznání antagonismu představiteli v nevolnickém povstání 1775 rozhodná, se ukázala zcela klamná.

Česká genealogie ani historiografie neřešila otázkou pokrevní příbuznosti Chvojků v Roudnici u Hradce Králové, kde od 1743 na chalupě č. 44 a od 1747 na statku č. 21 hospodařil Jan Chvojka (zemř. 1790), čelný představitel nevolníku v chlumecké fázi povstání roku 1775 a Vaváku v Milíčích na Českobrodsku, kde na chalupě č. 13 od 1761 a na statku č. 24 od 1778 hospodařil František Vavák (zemř. 1816), čelný člen loyálního správního aparátu císařského velkostatku Poděbrady a významný kronikář a spisovatel. Osobnosti J. Chvojky a F. Vaváka i jejich rodiny a rody byly přitom dokonale prostudovány a uzavřeny řadou spolehlivých monografií. J. Hellrich přitom sice podlehl některým omylům o šlechtictví Vaváku (2); F. Kutnar se zaměřil na kulturní působení F. Vaváka, (3) J. Petráň na základě údajů matrik a pozemkových knih i dalších pramenů vylí-

čil přesně osobnost a rodinu j. Chvojky 4) a V. Elsnic zpřesnil a opravil Hellichovy údaje. 5) V pracech o nevolnickém povstání roku 1775 neunikly dvě suché Vavákovy zmínky o podílu a trestu rebela Jana Chvojky z Roudnice z císařského panství Pardubice, ani zdaleka nenašvédčující, že by psal v vlastním bratranci, Stranou zato zůstala pro genealogii Vavákovsko-Chvojkovskou závažná partie Vavákovy předmlovy k jeho edici písni ovcáků Volných z roku 1822, která Vaváku vztah k Roudnici potvrzuje a zpřesnuje, ale současně obrací jiným směrem. 6) F. Vavák zde říká: "Můj otec Jan Vavák a bratr jeho Matěj Vavák, oba sousedé zde v Milčicích, měli svou vlastní sestru Annu ve vsi Roudnici blíz Kratonoh, an tam byla ve velké panské hospodě šenkýrkou. Její manžel Jan Štěrba sloul. K té sestře když oni do Roudnice jezdívali, u téhož Volného v Kratonohách (jedouc vedle, samého ovčína) se stavovali a tyto i jiné všecky písničky psané od něho měli je zpívávali, které však v tom velikém ohni 1. 1750 dne 24. února na den sv. Matěje shofely, což já velmi dobře pamatuji." Osobnost jeho tety Anny Vavákové a rekonstrukce její rodiny je tedy rozhodná pro poznání vztahů milčických Vaváků a rounických Chvojků i pro opravu Vavákových údajů. Tato rekonstruovaná rodina A. Vavákové, i když neuzávřená a nedokončená, je i nyní vítaným příkladem technické a heuristické náročnosti i faktografické přínesnosti metody rekonstrukce rodin, aplikované českou historickou demografií a v budoucnu snad i českou genealogií.

Anna V a v á k o v á

nar. 2. 4. 1705 Milčice, zemř. nezn.
otec Jiří Vavák, sedlák, Milčice

1. manž. odd. 23. 1. 1724 Jiří Chvojka, do 1727 sádecký,
Pátek u Poděbrad, od 1733 panský šenkýř,
Roudnice, zemř. 22. 2. 1740
2. manž. odd. 6. 11. 1740 František Štěrba, od 1740
panský šenkýř, Roudnice, zemř. nezn.

děti 1. manž.

1. Václav Tadeáš nar. 5. 11. 1724, nezn.
2. Anna 16. 3. 1726 nezn.
3. Lidmila nar. nezn., ok. 1727, odd. Václav Žabka 26. 2. 1748
4. Kateřina nar. ok. 1729, nezn.
5. nezn. nar. ok. 1731
6. Anna Barbora nar. 17. 11. 1733, nezn.
7. Marie nar. 26. 3. 1736, zemř. 26. 3. 1736
8. Jiří nar. 18. 6. 1737, nezn.
9. Lidmila nar. 2. 6. 1739, zemř. 7. 6. 1739

děti 2. manž.

10. Barbora Lidmila nar. 21. 8. 174 , nezn.
11. Jan nar. 26. 12. 1742, nezn.

(z dosažitelných matrik 7) je život A. Vavákové provd. Chvojkové a pak Štěrbové jedním z románů, jakých vytěžili čeští genealogové ze svých pramenů tisíce. Bohatí Vavákové jistě nedali dceru obyčejnému zaměstnanci na císařských sádkách při čísařských rybnících v Poděbrad. Jiří Chvojka z některé z početných selských rodin v Rovni, Sezemicích a v okolí na Pardubicku, byl patrně schopný perspektivním nedědícím synem. Skutečně po krátkém působení ve funkci sádeckého se s mladou ženou a dětmi stěhuje na jiné působiště. Zásluhy či podložené zdraví z něho učinily bohatého nájemce panské císařské hospody v Roudnici, kde však v mužném ještě věku 44 let zemřel. Jeho 35letá vdova se týž rok provdala a po čase s manželem Štěrbou z Roudnice odešla. Nezaplněná pramenná mezera let 1727 - 1732 znemožňuje poznat, o kolik dětí se zatím rodina zvětšila a které z dětí narozených v Pátku přežily a přešly s otcem a matkou do Roudnice, i jak dlouho v Roudnici s nevlastním otcem Štěrbou zůstaly; jistě do roku 1748, kdy se tu jedna z nich provdává za nechanického Žabku. Právě v letech, kdy na roudnické hospodě žili děti zatím zemřelého krčmáře Chvojky a jeho milčické manželky, ženě se tu 27. října 1743 Jan Chvojka s Dorotou Danihelkovou. V Roudnici nikdy před r. 1733, kdy sem přišel Jiří Chvojka s manželkou Annou Vavákovou a s dětmi, žádný Chvojka nežil. Věk ženicha Chvojky ani otec v zápisu o jeho snatku není uveden; zato jako nevěstina drůžička je uvedena Kateřina, dcera zemřelého Jiříka Chvojky. Všechny tyto okolnosti

by prima vista nasvědčovaly, že ženich Jan Chvojka, pozdější "selský císař" r. 1743 ženatý od r. 1743 je jedním ze synu Jiřího Chvojky a Anny Vavákové. Pak by afiliace Vaváků a Chvojku vypadala jednoznačně; kronikář F. Vavák a rebel J. Chvojka by byli přímí bratranci.

Jiří Vavák
nar. 1642 + 1714

Jan Vavák
nar. 1700 + 1772

Anna Vaváková
nar. 1705 + nezn.
manž. Jiří Chvojka

František Vavák
nar. 1741 + 1816

Jan Chvojka
nar. nezn. + 1790

Kontakty mezi milčickými Vaváky a mezi rodinou jejich sestry v Roudnici, jak na ně po letech vzpomněl F. Vavák ve své předmluvě k Veselým písni, přetrvaly i odstehování rodiny Františka Štěrby a Anny Vavákové z Roudnice, ale sám mladý F. Vavák je osobně nezařízl; nemusel tedy ani osudy synů a dcer své tety znát a jeho mlčení o Janu Chvojkovi jako vnukovi společného dědečka Jiříka Vaváka by mohlo být neúmyslné. Genealogická pravda je však zcela jednoznačně jiná: do Roudnice se shodou okolností v jednom desítiletí 1733 - 43 nastěhovaly dvě rozdílné rodiny Chvojku. Manžel roudnické Dorothy Danihelkové z roku 1743, mladý Jan Chvojka, pozdější roudnický sedlák a rybář a pak mluvící povstalých nevolníku r. 1775 nepatří do rekonstruované rodiny Anny Vavákové, provdané Chvojkové a usazené od 1733 také v Roudnici, i když rekonstrukce její rodiny a doplnění o chybějící narozené děti z let 1729 - 31 zatím nění provedeno; v roce sňatku by byl asi třináctiletý. Dukazem nejpřesnějším bude nález křestního zápisu pozdějšího "selského císaře" v některé křestní matrice početných far velkostatku Pardubice z roku 1714 či malo pozdějšího. Příbuznost rodin roudnického krčměře Jiřího Chvojky (zemř. 1740) a rodiny, ze které pocházel rebel Jan Chvojka (zemř. 1790) je však velmi pravděpodobná a vyplývá z účasti Kateřiny Chvojkové, šenkyřovy dcery, na svatbě Jana Chvojky 1743. Příbuznost roudnických Chvojků a milčických Vaváku, ovšem daleko vzdálenější, tedy zcela vyloučena není. Naznačená a vyvrácená možnost, že by kronikář Vavák a rebel Chvojka byli bratranci, se tak stává jen dokladem, jakou opatrnost vyžaduje práce s matrikami a jak nedozírně následky by měla ukvapená syntéza a mylná kombinace těžící z nedoplnitelné heuristiky.

2. Imperfektnost matrik zemřelých při evidování padlých nevolníku roku 1775

Dobrá snaha autorů monografií o průběhu nevolnického povstání na jaře a v létě 1775 v jejich regionu doplnit svá šetření o jména a počty padlých nevolníku z matrik zemřelých byla korunována nezdarem. Matriky pro místa ozbrojených srážek a matriky oblastí, odkud pocházeli účastníci ozbrojených i neozbrojených tažení nevolníku v jednotlivých fázích povstání nejsou srovnávatelné a nejsou schopny dokumentovat ztráty nevolníku na životech a jedinou oporou tak zustávají jiné současné zprávy daleko méně přesné a úplné, než jaké by poskytly matriční záznamy místních farářů. Nedostatek jasna, jak krvavým bylo povstání nevolníků roku 1775, je tisnitivý právě v závěru 20 let plněho shromažďování a hodnocení zpráv i jejich edice v letošním roce. Navíc se otázka o počtu padlých nevolníku okrajově dotýká i studia mortality, které se ocitlo v popředí pozornosti české demografie. I pro ní je mezerovitost pramenů jinak spolehlivých - matrik zemřelých - závažným problémem. Z této strany byl nedávno proveden průzkum matrik na Konopištsku a ve velké oblasti mezi Chlumcem nad Cidlinou a Jaroměří pro období nevolnického povstání. 8)

Před branami zámku Konopiště bylo 18. července 1775 zastřeleno sedm konopištěských poddaných, kteří našli v osobě archiváře J. Tywoniaka již svého historika. 9) Vyšel ze záznamu dobrě informovaného současníka a doplnil je o údaje pozemkových knih a matrik, takže jejich osobní charakteristiky jsou celkem úplné; šlo o chalupníky a sedláky ve věku okolo 40 a 50 let. Co však chybí v všech bez výjimky, je jejich záznam o úmrtí v zachovaných matrikách jejich farností v Benešově, Týnci nad Sázavou, Kozmicích, Chvojínsku, Pyšelech a v Poříčí nad Sázavou. Jejich faráři prostě padlé farníky u Konopiště do svých matrik nezapsali. V případě úmrtí farníka v obvodu jiné blízké farnosti by byl přípustný pohřeb na hřbitově farnosti, kde padlí zastřelení ko-

nopištětí poddaní. Mezi 85 zemřelými farností Benešov, kam konopištěský zámek patřil, však sedm padlých zapsáno také nebylo. Zmizení sedmi zastřelených poddaných z matrik vysvětluje dobré záznam o krvavém střetnutí před zámkem Konopištěm: 10/11 všichni padlí byli pochováváni za zdí hřbitova na Chvojinku. Tam sice nikdy zemřeli farníci z Konopiště pochováváni nebyli (příslušným byl hřbitov ve Václavicích), ale rozložila patrně vše pozůstaty. Nejzřetelnější je však na případu sedmi konopištěských poddaných odepření křestanského pohřbu na hřbitově vůbec. Benešovský děkan shodně s představitelem velkostatku Konopiště a s představitelem krajského úřadu a celé vládnoucí třídy postavil zastřelený povstalce na roven kacíř a hrdelech zločinců, odopřel jim církevní pohřeb a tím i zápis v matrice úmrtí své i v matrice příslušných farností. Nebýt kronikáře a myslivce Marka, zůstala by dokumentace nevolnického povstání na Benešovsku v podstatné části neúplná.

Daleko složitější a nesnadněji řešitelná je otázka o počtu padlých před branami zámku Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou 24. a 26. března 1775. Spolehlivé zprávy mluví bez udání jmen o pěti zastřelených, pěti utopených na útku a o 74 zraněných při střelbě vojska do nevolníků. Chlumecký děkan si v nastálé situaci nevěděl rady a požádal biskupskou konsistoř v Hradci Králové o stanovisko, zda a jak má pohřbit padlé a utopené povstalce a další čtyři poddané, zemřelé zatím na následky zranění v Chlumci nad Cidlinou. Hned 27. března 1775 konsistoř v Hradci Králové vydala závažné rozhodnutí, podle něhož žádny padlý nevolník neměl být pohřben na hřbitově, ale tam, kde byl nalezen a také později zemřelý zranění nevolníci museli být pohřbeni mimo hřbitov, ale připustil pohřeb u některého kříže či sochy, pochopitelně též bez církevních obřadů. K tvrdosti tohoto rozhodnutí, publikovaného již r. 1930 A. A. Neumannem 11) a znova uvedené do historické literatury J. Petránem 12) patrně přispěla informovanost konsistoře o tom, že zranění nevolníci ostentativně odmítali církevní zaopatření od chlumeckých kaplanů a že tedy umírali ve vzdoru a neusmíření s církví.

Ve chlumecké matrice zemřelých tedy také nelze hledat jména a osobní data zastřelených a utopených nevolníků při obou srážkách s vojskem v pátek a v sobotu 24. a 26. března 1775 v žádném případě a zásadně ani jména nevolníků zemřelých na následky zranění, jejichž počet jistě nezustal při čtyřech, o nichž již 27. března mluvila zpráva děkana konsistoři. Avšak část této téžce zraněných se přece jen dostala do matriční evidence po své smrti, až již jako důsledek svého změněného postoje k otázce zaopatření a rozhřešení či jako důsledek blahovolnějšího postoje chlumeckého kaplana P. Františka Srpka a příslušných farářů z Dobřenic, Kratonoh a Osic, o jejichž farníky se jecnalo. Kaplan Srpek zaopatřil 28. března Matěje Finka z Dobřenic, 8. dubna Václava Havla ze Sedlice a 16. dubna 1775 Jana Hladíka z Velkého Barchova a o prvního z nich dokonce zanesl do chlumecké matriky zemřelých: oba další byli zapsáni v matrikách svých farností. 13) Tito tři padlí tedy rozmnožili počet padlých i ze čtvrtácti anonymních nevolníků padlých v Chlumci nad Cidlinou na počet 17. Kronikářské záznamy zde na rozdíl od Konopiště nemohou imperfektnost matrik děkanství v Chlumci nahradit a tak sotva kdy vejdu jména pěti zastřelených, pěti utopených a pěti téžce zraněných a zemřelých nevolníků z Chlumce do dějin nevc'nického povstání roku 1775.

Dvě další střetnutí v Hořině sí a u Trutnova nemají dosud podrobně zpracované údaje o počtu zabitych nevolníků. U Trutnova padlo podle soudobých zpráv 10 nevolníků a byli též pohřbeni mimo hřbitov. 14) Okolnosti smrti mladého Josefa Šafky z Vřešťova svědčí pro souvislost s fazí hořeněvskou. 15) Celkem tedy je prameny doloženo jedenáct padlých nevolníků.

Padlí v nevolnickém povstání r. 1775 (abecedně)

Jméno	Místo	Věk	Matrika
1. Matěj Finek	Dobřenice	55	Dobřenice
2. Matěj Forman			
řeč. Novák	Chářovice	34	nezapsán
3. Jakub Hanibal	Kozmice	45	nezapsán
4. Václav Havla	Sedlice	38	Chlumec n. Č.
5. Jan Hladík	Velký Barchov	35	Kratonohy
6. Vojtěch Chobotský			
řeč. Houser	Černíkovice	51	nezapsán

7. Václav Platil řeč. Zeman	Řehenice	37	nezapsán
8. Tomáš Přeučil řeč. Klempíř	Mrač	40	nezapsán
9. Jakub Starosta řeč. Volek	Konopiště	48	nezapsán
10. Josef Šafka	Vřešťov	16	Hořiněves
11. Pavel Vnouček řeč. Potůček	Pecerady	53	nezapsán

Počet 35 padlých v nevolnickém povstání roku 1775 (' u Konopiště, 17 u Chlumce, 10 u Trutnova a 1 v Máslojedech) doložených ve spolehlivých pramezech se podstatně sotva zvýší. Naprostě však nebude zvýšen počet čtyř padlých, kteří přece jen byli vzdor tvrdým postojům církevní správy pojati do církveckých matrik zemřelých. Pro českou genealogii je tento doklad o nelítostné nepřátelském uzavření matrik současně metodickým poučením. Především je však imperfektnost matrik z období nevolnického povstání neprekročitelnou překážkou, jak splnit svým pruzkumem matrik k hlubšímu poznání charakteru povstání a splnit tak požadavek výstižně vyjádřený před 20 lety V. Husou: "..., je úkolem dalšího historického bádání vyzdvihnout ze zapomnění jména některých z nejstatečnějších a nejuvědomějších hrdinů, kteří položili své životy v boji za spravedlivou věc lidu". 16)

3. Genealogický pruzkum účastníků povstání roku 1775

Kronikářské soukromé i oficiální záznamy o průběhu nevolnického povstání na jaře a v létě roku 1775 v severovýchodních Čechách, v Polabí, v Pojizeří, u Prahy i v jiných oblastech, výslechy účastníků povstání a soudní spisy i soudobá soukromá korespondence poskytly již starší regionálním historikům i spisovatelům doslu pramenů o povstání, včetně údajů o osobách, které se v různé intenzitě aktivně povstání započali. Také jedno z největších edičních podniků, realizovaných za celých 150 let naší historiografie, edice pramenů k nevolnickému povstání roku 1775 vycházející právě v letošním roce bude velmi dobrou základnou pro poznání struktury povstaleckých skupin a jejich čelných i běžných členů. 17) Než však bude obecně dosažitelná, je možno podklady pro genealogický pruzkum účastníků povstání využít monografie posledních dvaceti let, které používaly ostatní právě i vydávaných pramenů. Autoři monografií podle míry svého odhadlého zatížit své studie i konkrétním a fakografickým materiálem o jménech mluvčích nevolníků, původců napadení panských úředníků, farářů i sabotéru nevolnických tažení a protirobotních akcí, organizátorů tažení, zatčených, vyslychaných i padlých nevolníků, uvedli do literatury o nevolnickém povstání desítky konkrétních jmen nevolníků. Proto lze z těchto monografií přes běžné sestavit statistický vzorek čítající celkem jme n osob, jejichž pruzkumem formou jednoduché ale výstižné ankety bude možno získat přesnější obraz o struktuře nevolnických povstaleckých skupin, operujících v letech roku 1775 v různých částech Čech.

V prvním sborníku prací s tématikou nevolnického povstání, redigovaném roku 1955 V. Husou a J. Petránem byla již publikována řada moderně koncipovaných a přínosných monografií. 18) F. Kutnar zde posnal tažení povstalců na Hruboskalsku a tamní protirobotní bouře, 19) A. Borovcová obdobně vylíčila postoje vrchlabských měšťanů a akce vrchlabských poddaných, 20) V. Lomič vyčerpal prameny o průběhu protirobotních bojů na velkostatku Žehušice 21), J. Tywoniak na základě kronikářských i jiných zpráv identifikoval sedm zastřelených nevolníků a publikoval i jména dalších předních mluvčích povstalých nevolníků na velkostatku Konopiště 22) a J. Petrán podal zevrubný životopis J. Chvojký. 22) Registrováním 51 osob v jejich pracech byl učiněn dobrý základ pro sestavení souboru osob, které bylo statisticky postihnout. V řadě případů (J. Petrán, J. Tywoniak) již byl z dalších pramenů, především matrik a pozemkových knih, získán chybějící materiál k poznání profilu či životopisu jmenovitě zachycených účastníků povstání. Ve své nové syntezující práci o povstání roku 1775 shromáždil J. Petrán roku 1962 rozptýlené místní kronikářské i centrální úřední prameny pro celou oblast zachycenou povstáním, vyčerpal i jmenné údaje v pramezech ke dvěma dalším čelným mluvčím povstalcům (Václav David, Josef Černý) shromáždil základní životopisný materiál a dal-

šich 52 uvedl do literatury. 23) V jiné větší monografii vysledoval J. Tywoniak průběh velkých povstaleckých akcí u Poděbrad a Brandýsa nad Labem a snesl přitom z pramene údaje o dalších 26 nevolnících, angažovaných v akcích na jaře 1775. 24) V posledních nejrozsáhlejších sbornících prací o nevolnickém povstání, který redigoval E. Bouza a J. Metelka v letošním roce, byla zpřesněna a zdůrazněna i dílčí problematika povstání 1775. 25) Ve sborníku J. Petráň objasnil zvláště funkci "guberna" pro organizaci povstání zvláště v počátečním stadiu, 26.) V. Vaňková rozebrala ekonomický systém a systém pozemkové renty velkostatků, na nichž došlo v povstání 27) a J. Metelka vyličil ohlasy povstání a následné akce a tradice 28); také v jejich pracech je uvedena řada nových jmen účastníků povstání. Ediční část těhoto sborníku, zpracovaná E. Bouzou a J. Somešem uvedla do literatury nové desítky nevolníků, kteří se aktivně na povstání podíleli. 29)

Jména nevolníků v pracech, publikovaných v posledních 20 letech lze snadno sestavit do seznamu, zachycujícího pochopitelně jen několik procent všech účastníků nevolnického povstání roku 1775. V jejich abecedním seznamu je kromě pořadového čísla a křestního jména, příjmení a bydliště převzatých z literatury, připojen odkaz na citovanou publikaci podchcenou v poznámkovém aparátu (číslo v závorce). Mimo abecední řadu je několik účastníků, které ani prameny ani autoři monografií dosud blíže neurčili. Jmenovitý seznam účastníků povstání i v této fázi představuje slušný reprezentativní vzorek, který by se stal po doplnění dobrým výchoďiskem pro genealogický pruzkum formou ankety.

Seznam účastníků povstání v roce 1775
(pořadové číslo účastníka, křestní jméno, příjmení, bydliště, okres,
odkaz na článek a studii, číslo poznámky)

- A 1. N. Adamec, Odřepsy, Nymburk (24)
 2. Antonín Alt, Ruprechtice, Náchod (27)
 3. Jan Axman, ok. Mladá Boleslav (23)
- B 4. Jan Baudyš, Havlovice, Trutnov (23, 26, 27, 29)
 5. N. Berka, ok. Broumov (29)
 6. Antonín Birke, Bohdašín, Náchod (27)
 7. Jan Bíža, Semtíč, Kutná Hora (21)
 8. Jan Bíža, Sovolusky, Pardubice (21)
 9. Josef - Balzer Brieger, Dolní Teplice, Náchod (23, 26)
 10. Václav Brožek, Rovensko pod Troskami, Semily (19)
 11. N. Brych, Javorník, Benešov (22)
 12. N. Bureč, Žehušice, Kutná Hora (21)
- C 13. N. Cinner, Ronov nad Doubravou, Chrudim (21)
 Colba, viz Zolba
- Č 14. Josef Černý, Přezletice, Praha-východ (23, 29)
 15. Matěj Černý, Zdíby, Praha-východ (23)
 16. N. Černý, Sendražice, Hradec Králové (23)
 17. N. Černý, Světí, Hradec Králové (23)
 18. Pavel Červinka, Hoškovice, Mladá Boleslav (23)
 19. N. Čeřen, Petroupim, Benešov (22)
 20. N. Čeřínek, ok. Poděbrady (24)
- D 21. Jiří David, Neznášov, Náchod (23, 29)
 22. Bernard Dědek, Hoříněves, Hradec Králové (23)
 23. Antonín Dimpfer, Vižňov, Náchod (27)
 24. Karel Dostál, Machovská Lhota, Náchod (26, 27, 29, 23)
 25. Josef Dvořák, st., Roztoky, Praha-západ (23)
 26. Josef Dvořák ml., Roztoky, Praha-západ (23)
- E 27. Jiří Erben, Černý důl, Trutnov (29)
 28. František Etrich, Kněžice, Trutnov (29)

- F Fejfar, v. Pfeifer
 29. Jan Filip, Činěves, Nymburk (24)
 30. Matěj Finek, Dobřenice, Hradec Králové (13, 23)
 31. Matěj Florián, Libuň, Jičín (19)
 32. Matěj Forman, Chářovice, Benešov (22)
 33. Antonín Franc, Šonov, Náchod (27)
- G Jiří Georgsaal, Městec Králové, Nymburk (24)
 34. Václav Glase, Vrchlabí, Trutnov (20, 29)
 35. Václav Goll, Dolní Lánov, Trutnov (23, 29)
 37. Josef Graf, Černý Důl, Trutnov (29)
 38. Tobiáš Graf, Kněžice, Trutnov (29)
- H 39. František Hák, Račice, Hradec Králové (23)
 40. Josef Hamšík, Starý Vestek, Nymburk (24)
 41. Josef Hanibal, Kozmice, Benešov (22)
 42. Václav Havla, Sedlice, Hradec Králové (13, 23)
 43. Václav Heinisch, ok. Police nad Metují (23, 26)
 44. Jiří Heinzel, Vižňov, Náchod (27)
 45. František Hejna, Rtyň, Náchod (26)
 46. Melichar Herzog, Ruprechtice, Náchod (27)
 47. Jiří Hatfleisch, Kyje, Trutnov (26)
 48. Jan Hladík, Barchov, Hradec Králové (13)
 49. Toniás Hlavatý, Hořiněves, Hradec Králové (23)
 50. Jan Holák, Ouštice, Benešov (22)
 51. Jan Holeček, Litošice, Pardubice (22)
 52. N. Horálek, Zaříčany, Kutná Hora (21)
 53. Jan Horký, Lipovec, Chrudim (21)
 54. Antonín Hoschka, Dolní Lánov, Trutnov (29)
 55. Josef Hotovc, Křečkov, Nymburk (24)
 Houser, v. Vojtěch Chobotský
 56. N. Hromádka, Kostelní Lhota, Nymburk (24)
 57. N. Hruška, Pecerady, Benešov (22)
 58. N. Hudec, Sovolusky, Pardubice (21)
- CH 59. Matěj Chára, Obědovice, Hradec Králové (23)
 60. Vojtěch Chobotský, Černíkovice, Benešov (22)
 Churáň, v. Josef Černý
 61. Jan Chvojka, Foudnice, Hradec Králové (23)
- J 62. N. Jelínek, Hořiněves, Hradec Králové (23)
 63. Josef Jiroušek, Kostelní Lhota, Nymburk (24)
 64. Václav Južký, Černilov, Hradec Králové (29)
- K 65. Jan-Michal Kahler, Hejmánkovice, Náchod (27, 29)
 66. N. Kamzík, Nespeky, Benešov (22)
 67. Jan Kheil, Žireč, Trutnov (29)
 68. Antonín Kirschschläger, Dolní Maršov, Trutnov (29)
 69. František Kirschschläger, Dolní Maršov, Trutnov (29)
 Klempíř, v. Tomáš Přeučil
 70. N. Kohlmann, Markoušovice, Trutnov (29)
 71. Antonín Kolbe, Voletiny, Trutnov (28, 29)
 72. N. Kolenáč, Odřepsy, Nymburk (24)
 73. Adam Koliska, Havlovice, Trutnov (23, 26, 27)
 74. N. Kopecký, Vilantice, Náchod (23)
 75. Jan Kopřiva, ok. Mladá Boleslav (23)
 76. Josef Kozel, Červený Kostelec, Náchod (26)
 77. Jan Král, Havlovice, Trutnov (23, 27)
 78. Josef Kraletz, Markoušovice, Trutnov (29)

79. Pavel Kubín, Litošice, Pardubice (21)
 80. N. Kudrna, Štěžírky, Hradec Králové (23)
 81. N. Kudrna, Horní Přím, Hradec Králové (23)
 82. Antonín Kühel, Sklenařice, Semily (29)
 83. N. Kula, Dřevčice, Praha-východ (24)
 84. Jan Kunar, Police nad Metují, Náchod (27)
 85. Jiří Kunart, ok. Broumov (20-29)
 86. N. Kut, Poříčí nad Sázavou, Benešov (22)
 87. N. Kyncl, ok. Broumov (29)
- L 88. Josef Lahr, Lánov, Trutnov (20)
 89. N. Landa, Peceřady, Benešov (22)
 90. Jakub Ledvinský, Klecany, Praha-východ (23)
 91. Josef Leppelt, Bohdašín, Náchod (27)
 92. Maximilián Link, Lánov, Trutnov (20, 29)
 93. František Lokvenc, Nízká Srbská, Náchod (23, 26)
 94. Jan Lorenc, Chotusice, Kutná Hora (21)
- M 95. Jan Markel, Markoušovice, Trutnov (29)
 96. Jan Matějček, Klecany, Praha-východ (23)
 97. Jan Matser, Lánov, Trutnov (29)
 98. Josef Meduška, Klecany, Praha-východ (23)
 99. Antonín Menzel, Bohdašín, Náchod (27)
 100. Karel Menzel, Voletiny, Trutnov (23, 26, 27, 29)
 101. N. Merkl, Vilantice, Náchod (23)
 Mezkař, v. Mrskař
 Miran, v. Josef Černý
 102. Antonín Mrázek, Ronov nad Doubravou, Chrudim (21)
 103. Jan Mrskař, Libice nad Cidlinou, Nymburk (24)
- N 104. N. Nádvorník, Petroupim, Benešov (22)
 105. Kryštof Nissig, ok. Mladá Boleslav (23)
 106. Jan Nisák, Klecany, Praha-východ (23)
 107. N. Vovák, Petroupim, Benešov (22)
 Novák, v. Matěj Forman
 108. Jan Novotný, Sněžné, Rychnov nad Kněžnou (26)
 109. Antonín Nývlt, Rtyň, Náchod (26, 27, 29)
 110. Jan Nývlt, Batňovice, Trutnov (26)
 111. Šimon Nývlt, Velké Svatonovice, Trutnov (26)
- O 112. Antonín Osoba, Pěkov, Náchod (23, 26)
- P 113. Jan Paráda, Polabec, Nymburk (24)
 114. N. Párys, Kozmice, Nymburk (22)
 115. Ignác Patsch, ok. Teplice nad Metují (23)
 116. N. Pavlík, Krasnice, Pardubice (21)
 117. N. Pavlík, Lipovec, Chrudim (21)
 118. Florián Pejskar, Police nad Metují, Náchod (29)
 119. Michal Pfeifer, Rtyň, Náchod (26, 29)
 120. Jindřich Pichler, ok. Český Dub (23)
 121. Jakub Plaček, Kostelní Lhota, Nymburk (24)
 122. Václav Platil, Řehenice, Benešov (22)
 123. Jindřich Pohl, Šonov, Náchod (27)
 124. Matěj Poskočil, Sovolusky, Pardubice (21)
 125. N. Poskočil, Sovolusky, Pardubice (21)
 Potůček, v. Pavel Vnouček
 126. Tomáš Přeučil, Mrač, Benešov (22)
- R 127. Václav Radon, Puchlovice, Hradec Králové (23)

128. N. Roll, Neznášov, Náchod (23)
 129. Antonín Roser, Dolní Maršov, Trutnov (29)
- Ř 130. Václav Řehák, Brlož, Pardubice (21)
 131. Jan Řehoř, Odřepsy, Nymburk (24)
- S Sabo, v. Sádlo
 132. Podivín Sádlo, nezn. (23)
 133. Salvín, nezn. (23)
 134. Ferdinand Salwender, Malá Úpa, Trutnov (28, 29)
 135. N. Saugmann, Markoušovice, Trutnov (29)
 136. František Sedláček, Kostelní Lhota, Poděbrady (24)
 137. Antonín Seidl, Chotusice, Kutná Hora (21)
 138. Jan Seidl, Chotusice, Kutná Hora (21)
 139. Josef Seidl, ok. Teplice nad Metují (23)
 140. N. Sekal, Semonice, Náchod (23)
 141. Josef Schiller, Lánov, Trutnov (20)
 142. N. Schnilej, Kostelní Lhota, Nymburk (24)
 143. Jan Schreiber, Velké Svatonovice, Trutnov (26, 27)
 144. Augustin Schreuer, Lánov, Trutnov (27)
 145. Josef Schroll, Ruprechtice, Náchod (27)
 146. N. Sláma, Žehušice, Kutná Hora (21)
 147. Josef Smutný, Červený Kostelec, Náchod (23, 29)
 148. Jakub Starosta, Konopiště, Benešov (22)
 149. Ignác Stande, Markoušovice, Trutnov (29)
 150. Václav Stroubel, Bohdašín, Náchod (27)
 151. N. Suchánek, Pátek, Nymburk (24)
- Š 152. N. Šafář, Krčín, Náchod (29)
 153. Josef Šafka, Velký Vřešťov, Trutnov (15, 23)
 154. Jan Šafránek, Kostelní Lhota, Nymburk (24)
 155. Jan Šedivý, Přední Lhota, Nymburk (24)
 Šejbora, v. Jan Schreiber
 156. N. Škvor, Kozmice, Benešov (22)
 157. N. Šrám, Všeštary, Hradec Králové (23)
 158. N. Štastný, Opolany, Nymburk (24)
 159. Václav Štěpán, Záříčany, Kutná Hora (21)
 160. N. Švorcík, Police nad Metují, Náchod (21, 29)
- T 161. Jan Tichý, Kluk, Nymburk (24)
 162. František Tiok, Bělý, Náchod (23, 26, 29)
- U Uher, v. Jan Šedivý
 163. Josef Umlauf, Dolní Teplice, Náchod (23, 26)
 164. N. Uzel, Mstětice, Praha-východ (24)
- V 165. Jan Václavek, Krasnice, Pardubice (21)
 166. Jiří Václavek, Litošice, Pardubice (21)
 167. Václav Vávra, Volavec, Semily (19)
 168. Josef Vějický, Hořiněves, Hradec Králové (23)
 169. N. Veverka, Sovolusky, Pardubice (21)
 170. Pavel Vnouček, Pecerady, Benešov (22)
 171. František Vagner, Kostelní Lhota (24)
 Volek, v. Jakub Starosta
- W 171. Kryštof Weis, Lánov, Trutnov (20, 29)
 172. František Weis, Vrchlabí, Trutnov (29)
 173. Antonín Weiser, Bohdašín, Náchod (27)
 174. Josef Weiser, Martínkovice, Náchod (27)

175. Kašpar Weiser, Bohdašín, Náchod (27)
 176. Augustin Wiesner, Lánov, Trutnov (20, 29)
 177. Kristián Wittich, Sklenařice, Semily (29)
- Z 178. N. Zahradník, Mstětice, Praha-východ (24)
 179. Jiří Zolba, Radeč, Trutnov (26)
 Zeman, v. Václav Platil
 180. N. Zmek, Semteš, Kutná Hora (21)
- neurč. 181. N. N. lesní adjunkt, Třebešovice, Nymburk (24)
 182. M. N. lesní mládenec, Sokoleč, Nymburk (24)
 183. N. N. rychtář, Černá Voda, Trutnov (23, 26, 27)
 184. N. N. rychtář, Kněžnice, Jičín (19)
 185. N. N. šenkýř, Lštění, Benešov (22)
- Počátek spolupráce české genealogie a české historiografie pozdního feudalismu byl učiněn, když podle společného výběru katedry československých dějin a GHSP "místopředseda Rudolf Melichar" byly pro ukázkovou hlubší monografii vybrány první z předních účastníků povstání a když již byla publikována první monografie L. Procházky o Josefu Jirouškovovi (30). Česká genealogie jako pomocná věda historická má zde vitanou příležitost jak prokázat svůj kladný vztah k závažným otázkám české historiografie a svou odbornou a metodickou připravenost. Není totiž pochyby, že od výběrového zpracování bude třeba přejít k úplnému průzkumu osobnosti všech 185 zatím podchycených účastníků nevolnického povstání. Pro tento průzkum bude třeba volit ovšem úspornější formu, i když požadovaný rozsah informací o ekonomickém a sociálním profilu účastníku nebude zmenšován. Vlastnímu průzkumu musí ovšem předcházet revize sestaveného jmenovitého seznamu, opravy chyb a nepřesností, doplnění neúplných údajů a doplnění o další účastníky z dalších studií i pramenů. Organizačně by se anketa o osobnostech nevolnického povstání 1775 mohla spojit s programovou náplní činnosti GHSP i poboček již existujících či připravovaných. Vítané by přitom bylo stanovisko katedry československých dějin KU a komise pro dějiny pozdního feudalismu při kolegiu historie ČSAV, byl-li by jejich zájem o sociálně-ekonomickou anketu podchycených účastníků nevolnického povstání 1775 získán. Pro českou genealogii by realizace tohoto průzkumu mohla být dalším krokem k její přeměně z dosavadní epizodické genealogie na genealogii kvantitativní.
- Poznámky
- 1 Eliška Čáňová - Pavla Horská, Obyvatelstvo obce Břevnova v církevních pramenech z let 1652 - 1800, Acta universitatis Carolinae - Philosophica et historica 3-1972, str. 81-100 a Jaroslav Honc, Příspěvek k poznání populačního vývoje horních městeců, Rekonstrukce 203 rodin ročníků 1610 - 1690 v matrikách fary Rudolfov u Českých Budějovic, tamtéž, str. 101-125
 - 2 Jan Hellich, Rod rytířů Vaváků z Adlaru, Věstník kraje Poděbradského III. 1902
 - 3 František Kutnar, František Jan Vavák. Postavy české minulosti sv. 3. Praha 1921
 - 4 Josef Petrán, "Selský císař" Jan Chvojka v nevolnickém povstání roku 1775, Acta universitatis Carolinae-Historica 1. 1855 - str. 35-68
 - 5 Václav Elznic, Několik poznámek k 230. letum výročí F. J. Vaváka Milčického. Listy Genealogické a heraldické společnosti, 13 - 1971, str. 6-12 .
 - 6 František J. Vavák, Jiřího Volného Veselé písnič. Hradec Králové 1822
 - 7 Státní archiv Praha. Sbírka matrik M-4-13 č. 2 a 3 Skramníky zvl. pro 1705, 1718 a 1724}, tamtéž Poděbrady (pro 1724 a 1726) a Státní archiv Zámrsk, Sbírka matrik M-88 Libčany (pro 1733, 1736, 1737, 1739, 1740 a 1748): přesnější citace by byla vzhledem k předběžné povaze sdělení zbytečná.
 - 8 Jaroslav Honc, Evidence padlých v nevolnickém povstání u Konopiště a u Chlumce nad Cidlinou a otázky mortali tñího studia. Sborník vlastivědných prací z Podblanicka. 15. 1975, v tisku.
 - 9 Jiří Tywoniak, Povstání nevolníků na Konopištsku r. 1775. AUC 1955, str. 109 - 135
 - 10 J. Tywoniak uv. m. 124 a pozn. 46 a 49
 - 11 Aug. A. Neumann. Paběrký z konsistoriálního archivu v Hradci Králové. Časových

- úvah sv. 320. Hradec Králové 1930, str. 38 - 41
- 12 J. Petrán uv. m. str. 67, pozn. 96
- 13 Státní archiv Zámrsk, Sbírka matrik M-53-13, fol. 5 (Havla), M-28-3, fol. 36 v (Finek) a M-79-3, fol. 368 v (Hladík)
- 14 Josef Petrán. Rebelie v severovýchodních Čechách na jaře 1775. Sborník, Povstání poddanského lidu v severovýchodních Čechách. Hradec Králové 1775, str. 155
- 15 Státní archiv Zámrsk, Sbírka matrik, M-49-12 (Hořiněves), fol. 11. Kombinace o příchodu J. Šafky z Křivoklátu je ovšem třeba eliminovat a vznikly nepozorným výkladem zápisu (Bürglicz)
- 16 Václav Husa, K metodice studia dějin lidových hnutí v období pozdního feudalismu. AUC 1-1955, str. 23
- 17 Josef Petrán, Nevolnické povstání 1775. Prolegomena edicí pramenů. AUC 42-1972
- 18 Příspěvek k dějinám třídních bojů v Čechách. I. Nevolnické povstání r. 1775. AUC-VI-1955
- 19 František Kutnar, Rok 1775 na Hruboskalském panství. AUC VI-1955, str. 90-91.
- 20 Alena Borovcová, Nevolnické povstání roku 1775 na Vrchlabsku. AUC-VI-1955, str. 105-106.
- 21 Václav Lomič, K lidovým hnutím na Čáslavsku roku 1775. AUC-VI-1955, str. 137-139.
- 22 Jiří Tywoniak, Povstání nevolníků na Konopišťsku v roce 1775, AUC VI-1955, str. 35-68.
- 23 Josef Petrán, K organizaci tažení nevolnických houfů v březnu roku 1775. AUC 3-1962, str. 173-215
- 24 Jiří Tywoniak. K nevolnickému povstání r. 1775 na poděbradském a brandýském panství. Středočeský sborník historický 1969, str. 129-146.
- 25 Povstání poddanského lidu 1775 v severovýchodních Čechách. Hradec Králové 1975.
- 26 Josef Petrán, Rebelie v severovýchodních Čechách na jaře 1775. Povstání... str. 138, 155.
- 27 Věra Vanková, Poddanské povinnosti před povstáním. Povstání... str. 63-68, 119-120.
- 28 Václav Metelka, Od selské rebelie ke květnovému povstání v Podkrkonoší. Povstání... str. 299
- 29 Erik Bouza - Jaroslav Someš, Povstání v pramenech severovýchodních Čech. Povstání... str. 351-379
- 30 Ladislav Procházka, Rodopisná studie účastníků nevolnického povstání v roce 1775. Listy Genealogické a heraldické společnosti, 1975/8, str. 14-23.

HERMENEGILD JIREČEK A PŘÍKLAD VÝVOJOVÉ ZMĚNY PŘÍJMENÍ RODU František Hyksa

Ve Vysokém Mýtě vzpomínali v Závodním klubu Karosa 26. listopadu 1974 stých narzenin místní klavírní umělkyně Noemi Jirečkové, nár. 29. 7. 1874 ve Vídni a zemřelé 13. 2. 1963 ve Vysokém Mýtě. Materiál uvedený na dalších řádcích posunuje údaje o rodu skoro o celé století do minulosti a dokládá také, jak se příjmení Jireček vyuvinulo.

1) Rod Noemí Jirečkové lze vysledovat do r. 1562, kdy nejstarší známý předek jménem Jíra Vovčík ve vsi Chotěšinách platil 16 gr. 1 d. svatojírského úroku (A 66 3 strana 9-10). Roku 1597 pan purkmistr a konšel i všecka obec Vysokého Mýta koupili zbývající větší díl vsi Džbánova od pana Mikuláše Popela z Lobkovic a na Nových Hradech za 3 850 kop míš. Pomoc na toto zakoupení poskytli městu nejen sousedé z města, ale i poddaní z vysokomýtských vesnic. Vovčík z Chotěšin přispěl pěti kopami (urbář 50 fol., 208). Tento urbář, sepsaný nanečisto podle stavu roku 1600 a kaligraficky přepsaný teprve

roku 1604 uvádí, že Jiřík Vovčík z Chotěšin platil ouroku termínu svatojiřského 1° kopy 2 gr. 2 d. Jako dalšího zástupce na témže gruntě uvádí týž urbář Václava Jirečka (fol. 94 v.).

Toto druhé příjmení - Jireček - vzniklo zdrobněním křestního jména patriarchy rodu chotěšinského Jiřy Vovčíka: Jiří, Jíra-Jirka-Jirek-Jireček. A v dalším tuto přeměnu po-drobňu doložím.

2) L. P. 1614 v pátek po památce sv. Jana Křtitele (27. června) Václav Vovčík ujal grunt ve vsi Chotěšinách od Jiříka Vovčíka, otce svého vlastního spůsobem tímto: nyní při zápisu 30 kop m. složil a ostatek jemu vedle snešení doložiti má. Ostatní summu plati-ti povinen bude počna při soudu džbánovskym a tak každoročně po 6 kopách m. až do zaplacení etc. Připověděl dobrým hospodářem býti, téhož gruntu nespouštěti, nýbrž vedle vejm inký, otce svého do smrti náležit a synovsky chovati a ochraňovati. Též jemu Jiříkovi Ovčíkovi, otcí svému do smrti jeho na roli své, kdež by mu se vidělo, jeden korec žita a půl korce pénice oslaviti, bez překážky všelijakého člověka.

Vobíl letos na poli oseté, dle vejmkiny otec sobě skliditi má. Přidal jemu k ty živnosti: klisny tři, krávy 2, dví telat a čtvero svin-ského, slepic s kohou-tem 8. Vůz se dvoumi řetězy, item pluh jeden a tři brány.

Též přiznal se v radě Jiřík Vovčík, že Václavovi, synu svému na díl je-ho z spravedlnosti na tomto gruntu vyplacené jedno sto kop oddává a aby sobě je na též gruntu porazil, oustním svým přiznáním povoluje.

Peníze purkrechtní za tento grunt nový hospodář kladl v letech 1616 - 1621, 1625, 1628 - 1631, 1636 a 1637 otcí Jiříkovi Vovčíkovi a Adamovi Švábovi do vsi Heřmanic na díl Anny, manželky jeho. Jiřík Vovčík měl tři děti: Annu, manželku Adama Švába v Heřmanicích, Jana Jirečka, též v Heřmanicích a Václava Vovčíka, který po něm ujal grunt v Chotěšinách.

Dále bylo za tento grunt kladeno v letech 1650 - 1652. Pro nás je nejdůležitější kladení v roce 1652, které proto doslova citují:

Léta 1652 Václav Jireček jinak Vovčík složil při soudě džbánovskym 30. januarii 5 kop. Puštěny Havlovi Hubkovi vedle náležitosti.

Tady se nám poprvé v pozemkové knize v Chotěšinách vyskytuje vedle původního příjmení Vovčík a dalších jeho dvou variant Ovčík a Ovčíček i příjmení Jireček. Obě tato příjmení ještě kolísají. Tehdy nebylo příjmení stabilní a dost často se měnilo, takže není žádnou zvláštností, že tři synové jednoho otce a každý má jiné příjmení. V našem případě se jeden syn chotěšinského Jiřy Vovčíka a jeho nástupce na gruntu v Chotěšinách jmenuje nejdříve roku 1614 Václav Vovčík a teprve až roku 1652 Václav Jireček jinak Vovčík. A druhý jeho syn, Václavův bratr v Heřmanicích je Jan Jireček. Nejstarší známý předek rodu Jíra Vovčík byl asi malé postavy, proto též Vovčíček a Jireček.

V seznamu osob podle náboženství se roku 1651 v Chotěšinách v této rodině uvádě-jí: Anna Jirečkova vdova v letech stáří 63, Jan, syn 30ti letý, Václav, syn 22ti letý, Anna, dcera 25ti letá a Kateřina, děvečka 14ti letá. Všichni byli katolíci. (A 68 fol. 50-52). Syn Martin a dcera Dorota v seznamu nejsou. Byli buď nezletilí anebo nepřítomni.

3) L. P. 1653 v středu po sv. Fabiánu Šebestyánu (22. ledna). Václav Vovčík ujal grunt otcovský po nebož. Václavovi Ovčíkovi, otcí svém od Anny, matky, též bratří Jana, Martina a sester svých Anny a Dorothy za 300 kop. Zavdati má 60 kop míš. Kterýchžto 60 kop mimo purkrechtní platí matce a bratřím, též sestrám; povinen bude začna léta tohoto 1653 při sv. Václavě po 6 kopach míš. K tomu svůj díl, což na něj rozdílem přišlo, totiž 42 kopy 30 gr. do téhož zavdavku sobě přizobil. A tak činí vše-ho zavdavku 102 kopy 30 gr. Ostatní summu plati-ti má při soudu začna v letu 1654 a tak každoročně při soudu džbánovskym, mimo zavdavek, po 6 kopách. Nejprve nápadníkem starým Havlovi Hubkovi 29 kop 30 gr. a Jakubovi Ryšavymu 15 kop 30 gr. Což v summě ještě dopláceti náleží 45 kop a potom po starších, jak rozdíl ukazuje, až do zaplacení etc. Nicméně podle smlouvy mezi nimi stalé, matka má mít při něm stůl,

kterouž on připověděl náležitě obživovati až do smrti její. K tomu vymínila sobě 2 včertele pšenice, 1 korec žita a 2 věrtele ječmena, šest záhonů rolí pro zlepšení, 1 vůz sena, to aby jí každoročně vycházelo, 1 krávu má sobě jeho pící chovat, Janovi a Anně, kdyby P. Bůh dal, že by k místu poctivému přicházeti měli, vedle možnosti připověděl učiniti: Martinovi bratru hřebce od klisny, to kdyby přišlo k ostavení, aby sobě opatřil. Jan jest hřibetem opatřen. Anna krávu. To přijali k svými užitku. Dorota taky majíc za svy. Přídavky se Václavovi přidávají k živnosti tyto: 2 klisny, 1 hřebec, 2 krávy, dvího jalovýho, 1 vůz kovaný, 1 pluh s železy, brány, hřebíky železny. Svin-skýho trýho, 4 slepice, 1 kohout. Jiny věci se mu přidávají, totiž ty drobné všecky věci. Připověděl dobrým hospodářem býti, všeliké povinnosti poslušně vykonávati a gruntu nespouštěti.

Václav Ovčík kladl za grunt: 1654, 1655, 1663, 1665 - 1671. Pro nás je zase důležité kladení v roce 1668 a 1669. Léta 1668 7. februarii. Václav Jireček složil Jakubovi Ryšavymu z Heřmanic 6 kop etc.

Léta 1669 20. februarii. Osvobození spravedlnosti Václavovi Ovčíkovi. Téhož dne podle žádosti Václava Jirečka osvobozena spravedlnost s povolením všech nápadníků Václavovi Jirečkovi po nebožce máteři, že ji k smrti dochoval, čehož má užiti, totiž díl její 42 kopy 30 gr.

V letech 1678 - 1686 klade za grunt vdova po Václavovi Ovčíkovi Salomena Jirečkova, která se znova provdala za Václava Marše. Sirotcí po nebož. Václavovi Ovčíkovi zůstalí: Maryana, manželka Jakuba Kubíčka, Jan, Dorota, Jana Laciny manželka, Martin a Petr. Každému z nich se dostalo podílu po 39 kopách 55 gr. (A 14 fol. 261 - 262).

Berní rolla kraje Chrudimského z roku 1654 č. 14 fol. 701 uvádí v Chotěšinách mezi sedláky Václava Jirečka a konstatuje, že má 40 strychů rolí. Seje na zimu 13 strychů, na jaře 12 strychů. Potahu nyní chová: 5. Dobytka chová: krav 6, jalového 5, ovec 6, svin 3. Vyhorel. Defalcírován k 4. kvartálu 1674, to znamená, že byl toho roku osvobozen od veřejných dávek.

4) L. P. 1687 dne 18. februarii. Jan Vovčík jinak Jireček ujal grunt slově Vovčíkovský ve vsi Chotěšinách ležící etc. jakž předešle od nebož. Václava Vovčíka a jiných po něm zůstalých nápadníků držán a užíván byl, za 300 kop m. Předně v zavdavku díl svůj na něj přišly jménovitě 39 kop 55 gr. sobě porazil. Item více spolu nápadníkům bude povinen zavdat 50 kop m. Kterýžto zavdavek mimo purkrechť po 3 kopách ročně vycházet má. Purkrechť pak začna při nejprv příštím posudku a potom při soudě džbánovským každoročně po 6 kopách má platiti až do zaplacení etc. Přídavky k témuž gruntu jsou: 3 klisny, čtvrtou máteř sobě vymínila, aby ji hřibaty a hospodář tahem užívat mohla. Více přidává se jeden ví z kovanej, pluh jeden s železím, brány 2 je, řetězy 2, dvoje hnajny a dvoje senny vidle, sekery dvě, 1 kladní a druhá široká tesařská, motyka, lopata, kotel 1, měděnec 1. Od dobytka: krávy dvě, jalovy dva kusy, ovčího 4 kusy, svinskýho 5 kusův, slepic s kohoutem 30 kusův. Osení na zimu všechno, mimo po jednom korci pšenice a po jednom korci žita, což sobě máteř z budoucí letošní ourody a z lonsky jeden korec suty pšenice, žita v slámě nemláceného 6 mandel, ječmena 1 korec 3 věrtele, ovsy jeden korec vymínala. Mimo to sobě Salomena máteř s Václavem Maršem jejím manželem do jich smrti vymínili byt svobodný v též příbytku. Též k stolu jítí a za každého pečení hospodářova chleba jeden pecen míti. item jednu krávu svou pící chovati a mrvu vzláště klásti a na kus roli pod jeden korec, též vymíněné, která se Lechbník jmenuje, kus louky pod touž rolí pod 2 sekáče. Item do úhora 1 věrtele pšenice, 2 věrtele ječmena, 6 záhonů přediva, 1 hrušku, 1 štěp, 2 stromy kadlátoky a to vše až do smrti jednoho i druhého (A 14 fol. 264-264v).

Jan Jireček měl za manželku Lidmilu, dceru Marka Haška, rychtáře z Chotěšin a jeho manželky Mandaleny. Tato Lidmila měla na gruntu Jiršovském v Chotěšinách 64 kopy 21 gr. 1 1/6 d. dílu otcovského a dílu mateřského 7 kop 9 gr. 1/6 d. (A 14 fol. 374 - 389).

L. P. dne 25. mai 1724. Stal se rozdíl o pozůstalost po nebož. Janovi Jirečkovi ze vsi Chotěšin mezi Lidmillou, pozůstalou vdovou, Janem. Kateřinou. Rozinou. Matě-

jem nestatečným, Anny Mikuláše Novotnyho sirotkům, syny a dcerami, jakž následuje. Vynašlo se jim na gruntě Vovčíkovském ve vsi Chotěšinách, již Jana, syna hospodáře, spravedlnosti totič 300 kop. Po srážce 88 kop 48 gr. 6 3/8 d. co starým nápadníkům k dojít pozůstává, zůstalo jim do rozdílu totič 211 kop 11 gr. 1/8 d. Dělíc tu summu na 6 dílův přichází na 1 díl po 35 kopách 11 gr. 5 d. (A 14 fol. 267 v).

5) L. P. 1724 dne 25. maja, Jan pozůstalý syn po nebož. Janovi Jirečkovi ujal grunt slově Vovčíkovský ve vsi Chotěšinách ležící etc. jak předešlá držán a užíván byl od nebož. Jana Jirečka, otce a spolu jiných pozůstalých nápadníků za 300 kop. V zavdavku sobě porazil dílu svého totič 35 kop 11 gr. 5 d. Item více spolunápadníkům bude povinen zavdati nahotově 60 kop. Z toho sobě porází 10 kop. Ostatní summu máteri 10 kop, Rozině 10 kop, Kateřině 10 kop a po Anně pošlym sirotkům 10 kop. Matějovi nestatečnému t. j. nemocnému 10 kop, kteréžto za hospodářem zůstávati budou, Rozině ale 5 kop teď a 5 kop kdyžby potřebovala, odvésti má. Ostatní gruntovní peníze každoročně při soudě džbáňovským po 6 kopách platiti bude, začna při najprv příštím soudě až do zaplacení etc. Případky k témuž gruntu jsou: 2 klisny, 1 vůl tažnej. Vymínila sobě máter hříbě pod klisnou. Více se přidává 1 vůz kovaný, 1 pluh s zelezím, brány dvoje, řetězy 2, vidle 2je hnajny a 2je senny, sekery dvě, 1 kladní, druhá široká řešářská, motyky, lopata, 1 kotel měděnej, kterej také máter do smrti svá užívati má, 1 měděnec v kamnech. Od dobytku: 1 kráva, jalovýho 2 kusy, svinského 2 kusy, slepic s kohoutem 10 kusův. Osení na zimu a jaře z budoucí ourody všechně třetí snop a z toho vždycky ve dvou letech polovic, ovsu sutyho 2 korce. Mimo to vymínila sobě máter byt do smrti své, též k stolu hospodářovému choditi a stoliti, z každého pečení chleba 1 pecem míti. Item k ročnímu setí žita 3 věrtele, pšenice 5 čtvrtce, ječmena 2 věrtele. Dva záhony konopí, dva záhony lnu, 2 záhony zelí, 12 záhonů role za humny, louky pod 1 sekáče. Item více Dolců kousek na trávu, záhon máku, své sestře Rozině záhon konopí a podle možnosti své sestře Rozině vejpravu udělati. Item sestře Kateřině 1 tele o sv. Martinu odvésti a Rozině též jedno svou píci vychovati. Item máter sobě vymínila 1 hrušku, 1 štěp, 4 stromoví kadlátkovy a dvě třešně a to vše do její tolíko smrti (A 14 fol. 267v-269).

L. P. 1728 dne 2. decemb. Stal se rozdíl o pozůstalost po nebož. Lidmile Jirečkovy mezi Janem, Matějem, Annou Novotnou, již sirotky, Kateřinou Šnoplovou, Rozinou, syny a dcerami, též vnuky. Vyhledalo se jim takové spravedlnosti na gruntě Václava Bečičky ve vsi Chotěšinách k doplácení 29 kop 39 gr. 1 1/4 d. Item na gruntě Jana Jirečka po odvedení 10 kop 25 kop 11 gr. 5 d. Celkem 54 kopy 50 gr. 6 1/4 d. Dělíc tu summu na 5 dílův, dostane se na 1 díl po 10 kopách 58 gr. 1 1/4 d. (A 14 fol. 270).

6) L. P. 1753 dne 13. octobris. Jan Jireček ujal grunt ve vsi Chotěšinách ležící po svym nebož., otci Janovi Jirečkovi etc., za 300 kop. Ačkoliv od téhož gruntu role pod 3 korce k chalupě na též gruntě od mátere Roziny, vdovy Jirečkové k ruce syna Václava Jirečka vystavené odnato jest, poněvadž zápisník Jan Jireček k tomu, aby totičteno ten jeho grunt bez těch 3 korců role a té v nově vystavené chalupy za 300 kop pozůstal, dobrovolně přistoupil, však s tou vejminkou, aby peníze, které za tu chalupu se vysadějí, po smrti mátere mezi všechny její děti, respective své bratry a sestry k společnému rozdělení se srozumívají v tom i také hospodáře neb zápisníka přišly a robota, též jiné vrchnostenské povinnosti, jakož i také král, contribue pro rata z téhož gruntu snata byla. Přitom pozůstalá vdova respective máter zápisníka Rozina Jirečkova sobě vyhražuje, že do své libosti, pro vyživení majících ještě malých dětí, ten grunt držeti a na něm hospodařiti bude. Podle toho tenkráte, když máter jemu synovi Janovi ten grunt postupovati bude, on zápisník bude povinen svým spolunápadníkům zavdavku složiti 100 kop. Ostatní gruntovní peníze pak svým spolunápadníkům po 6 kopách kládsti a mimo gruntovních peněz svému bratru Mikulášovi Jirečkovi za postoupení 20 zl. nyní ihned v hotovosti do cassý sirotčí složiti bude povinen. Případky k témuž gruntu dle předešlého zápisu. Tejkajice se vejpravy t. j. výbavy bratrů a sester hospodáře Jana Jirečka, pokudž máter jejich Rozina Jirečkova za svého živobytí takovou vejpravu jim by neučinila, bude vejípsaný hospodář Jan Jireček jak svým bratrům, tak sestrám vejpravu učiniti a sestrám po jedny krávě, bratrům pak Jakubovi a Mikulášovi (:nebot bratr Václav o z ohledu chalupy a role pod 3 korce, kterou od téhož gruntu dosťává, od svého otcovského podílu dobrovolně upouští:) po jednom dvouletním teleti odvésti povinen bude. Přitom také se zaopatruje, kdyby ten grunt do cizích rukou přijít měl, že jeden ze synův neb

dcer, kdokoliv, přední právo mítí má. (Státní archiv Zámrsk, poz. kniha Vys. Mýto 343 fol. 19-20).

Jakub Jireček, příslušník šesté generace jirečkovské, syn Jana Jirečka, narozený dne 17. 7. 1729 v Chotěšinách byl kovářem. Kovařil nejdříve ve svém rodišti. Dne 15. ledna 1758 se oženil. Jeho ženou se stala Rozina, dcera Matěje Tomáška ze Lhůty. Pak byl kovářem ve Džbánově na dnešním čp. 25. Děti z tohoto manželství: Jakub, Maria na, Anna a Václav se narodily ještě v Chotěšinách. Poslední Josef se narodil dne 6. 1. 1768 už ve Džbánově a byl rovněž kovářem.

7) Tento Josef Jireček propuštěn svou vysokomýtskou vrchností dne 3. února 1787 z poddanosti se zakoupil teprve dne 23. září 1791 ve Vysokém Mýtě. Tehdy koupil od Jaka Schultze dvorové stavení na Litomyšlském předměstí N. C. 49 se zahrádkou pod 15 čtverečních sáhů, z jedné strany vedle Václava Svobody a z druhé strany vedle Jana Novotného ležící za 706 zlatých v hotovosti složených. (StOA Zámrsk, poz. kn. Vys. Mýto 309 fol. 783v-784v).

V roce 1794 se kovář Josef Jireček oženil. Vzal si za manželku Rosalii, dceru bohatého sedláka Václava Huráně z Čerekvice nad Loučnou, která se po smrti manželově v roce 1801 následujícího roku znova provdala za Charváta Vítězu Duzziho z Kalovce nad Kulpou, vojenského kováře a koňského lékaře u zdejšího Graf-Merfeld hulánského regimentu.

Děti z prvního manželství: Anna, Helena-Rosalie a Josef. Z druhého manželství s Vitem Duzzim dcera Františka-Terezie zemřela.

8) Josef Jireček, kovář, narozený 25. 11. 1799 ve Vysokém Mýtě čp. 49 ujal otcovskou kovárnu od matky Rosalie Jirečkové, znova provdané Duzzi až po svém návratu z vandru v roce 1820. (StOA Zámrsk, kniha rozdílů Vys. Mýto 337 fol. 178v-179v). Jeho ženou se 8. 11. 1824 stala Veronika, dcera Jana Tůmy, zdejšího sklenáře čp. 100/1 a jeho manželky Josefy rozené Josefiové.

Ve svých "Rozpomínkách z mládí" z roku 1909 Hermenegild Jireček na straně 3 mezi jiným píše: Podařilo se otcí, že kovárnu na Pohřebě č. 49 prodal a koupil kovárnu ve stavení 77 Lit. podm. - Ale nebylo tomu tak. Jirečkovi žádnou kovárnu na Pohřebě ne-vlastnili. Ve Vysokém Mýtě, jako jinde, bylo totiž dvojí číslování. První koncem roku 1770 a druhé v roce 1805. Za těch 35 let byly v prolukách, většinou na zahradách, vy-stavěny další objekty a tak první číslování na všech třech předměstích se u většiny čísel popisných rozchází a proto nesouhlasí s číslováním druhým. Kovárna NC 49 stará na Litomyšlském předměstí je totožná s kovárnou NC 77 nové tamtéž. Omyl Jirečkův je však snadno vysvětlitelný. Zvláštní shodou okolností byla na Pohřebě v čp. 49/IV podle nového číslování zavedeného roku 1805 a dodnes platného také v době Jirečkova mládí kovár-na, která vyhořela a byla v roce 1886 zbourána.

Z manželství kováře Josefa Jirečka s Veronikou Tůmovou se narodilo celkem 11 dětí: Josef, Hermenegild, Anna, Emanuel, Veronika, Marie, Jan evangelista, Antonie, Alžběta, Josefa a Ignác.

9) Hermenegild Jireček, doktor práv, zakladatel dějin českého a slovanského práva, a c. k. ministerský rada byl druhorozený. Narodil se 13. 4. 1827 ve Vysokém Mýtě čp. 77/IV. Byl oddán 30. 8. 1870 s Julíí Vokounovou (dcerou Františka Vokouna, do roku 1852 okresního hejtmana, soudce a purkmistra ve Vysokém Mýtě).

Z manželství se narodily tři dcery: Marie, Noemi a Julie.

Byl nobilitován rytířstvím "ze Samokova", přičemž přídomek volil Jireček na památku svého původu z kovářské rodiny. Zanechal životní vzpomínky ve svých "Rozpomínky z mládí" a v šestém čísle "Volných rozprav". V knize "Vzájemná korespondence J. Konstantina Jirečka a Hermenegilda Jirečka" poodhaluje Josef Páta životopisné detaily. Zpřesnění a posunutí do další minulosti bylo provedeno hlavně pomocí pramenů bývalého Archivu města Vysoké Mýto (označení voleno písmenou A), převedených do Okresního archivu v Ústí nad Orlicí a pomocí pozemkových knih v Státním Oblastním archivu v Zámrsku.

ZPRÁVA VÝBORU GHSP

Podle přání našich četných členů a rozhodnutí správního výboru GHS byly uspořádány dva tematické zájezdy. Oba vedl čestný člen GHS Jaromír Prusík. Oba zájezdy byly zcela vyprodány, vždy s 1 autokarem. V sobotu 23. srpna byl podniknut zájezd do okresu Plzeň-sever. První zastávka byla v románském kostele z roku 1160, nejstarším v západních Čechách v Potvorově se starou barokní farou z roku 1758. Architektura všechny neobyčejně zaujala. Pak byla zastávka v obci Sedlec, prakolébce rodu Prusíků roztroušeného ve světě. Odtud zajeli členové GHS do vlastivědného muzea v Mar. Týnci, slavné barokní klášterní stavbě G. Santiniho z 18. století,

Po obědě v Kralovicích byl navštíven kostel sv. Petra a Pavla, postavený panem Floriánem Gryspekem z Gryspachu v renesančním slohu. Hrobka s mumiemi rodu Gryspeků účastníky zaujala (podoba pana Gryspeka je blízká ještě i té na epitafu z roku 1593 v kralovickém kostele). Dalším cílem byla prohlídka slavného bývalého kláštera v Plasích, založeného roku 1145 Vladislavem II.; byla navštívěna také hrobka rodu Metternichů. Odtud jel zájezd GHS krásným krajem přes řeku Střelu a lesy do zámku Kaceřov, který se nyní obnovuje (přístup není povolen). Je to jedinečná renesanční památka. Pozoruhodný zámek pro širokou veřejnost zapomenut - byl postaven v letech 1540 - 1554 Vlachy. Obnoví se asi v podobě, jak zde stával ve své slávě v polovině 16. století i s příkopy naplněnými modou a dokonce moderními bytovkami pro správce zámku a jiné zaměstnance.

Poslední zastávkou byl zámek Liblín nad řekou Mží. Dnes je tam umístěn Domov nemocných důchodců. Přístup do barokního zámku majetku kdysi Ledebourů byl umožněn.

Hrál významnou a ještě dnes nedoceněnou úlohu v našem probuzenectví za vlasteneckých hrabat Wurmbrandů. Direktor V. J. Picek, který zavedl na panství české ūradování, napsal řadu básní, které zlidověly a jako písni se vžily do paměti národa. Byla to na př. známá písni "Čechy krásné, Čechy mé...". Vznikla prý při pohledu na krásný šírý kraj s údolím řeky Mže a hradem Libštejnem, někdejším sídlem rodu Kolovratů na tzv. Havlově skále. A tam také touto písni, kterou všichni účastníci v letním podvečeru zapívali, byl ukončen první letošní tematický zájezd GHS na Kralovicko a Plasko, kraj široké veřejnosti i našim členům ještě poměrně dost málo známý. Návrat byl přes Radnicu, Zbiroh, Žebrák a Beroun.

Část zájemců o první zájezd - kdy se již ani na mnohé nedostalo - pak jela s GHS i na druhý zájezd, který se konal za 14 dní a to v sobotu 6. září. Byl také zcela vyprodán. Směr trasy byl zcela jiný. První zastávkou byl zámek Mnichovo Hradiště, kdysi sídlo pana Václava Budovce z Budova i pak Valdštejnů. Dále bylo možno ještě dopoledne navštívit zámek Sychrov blíže Turnova, pozoruhodný nejen svým vybavením, dějinami posledních majitelů knížat Rohanů, francouzského původu. Tento rod byl spřízněn snad se všemi panovnickými rody v Evropě. Předkem jejich byl křižácký vůdce, dobyvatel Jeruzalema v 11. století Gottfried z Bouillonu. Oběd byl podáván v útulné zámecké restauraci na Sychrově.

Po obědě byl navštíven zámek Hrubý Rohozec, málo účastníkům zájezdu GHS známý. Kdysi půvabné sídlo Vartenberků a naposledy Desfourů dnes láká návštěvníky neobyčejně obsažnou expozicí v celém 2. patře, historii bydlení a odívání v průběhu mnoha staletí. Při pohledu na krásné údolí Jizery pod zámkem, členové GHS neradi opouštěli Hrubý Rohozec.

Poslední zastávkou zářijového zájezdu GHS byl zámeček Černínský Humprecht u Sobotky, kde jsme byli i přes pokročilou dobu přijati. Všude nám byl podán zasvěcený výklad průvodci a to vesměs mladými, kteří, jak bylo vidět, že nic neodříkají slepě, ale opravdu z jejich výkladu bylo vidět, že své povolání milují. Krátkou prohlídkou Sobotky, kde před kostelem Matři Magdaleny podal krátký výklad Dr. V. Ort, byl zakončen zájezd. Před odjezdem si všichni zapívali na Humprechtu také na rozloučenou a všichni se těší zase na další zájezdy napřesrok k poznání krás přírody i památek.

JP

oznámení výboru

Stále zhruba polovina našich členů nám dotazníky nevyplnila a nevrátila. Zasláné dotazníky zpracováváme. Řada členů zaslala cenné připomínky, na které postupně budeme reagovat v kladném smyslu. Potěšitelné je, že drtivá většina si přeje být uvedena v seznamu. To jim umožní možnost kolektivní spolupráce, zatím co Ti, kteří dotazníky nezaslali se z ní ku své škodě sami vyřazují.

Dotazníková akce je ovšem obrovská práce a rádi bychom do konce t. r. seznamy alespoň dokončili, a proto žádáme ty naše členy, kteří ještě dotazníky nevyplnili, aby nám je vyplněně urychleně zaslali. Děkujeme předem.

Výbor GHSP

Kurs pro méně pokročilé badatele. Po vydání Paleografie uspořádáme kurs pro méně pokročilé badatele s cílem usnadnit práci našim badatelům a podporovat lidové badatelství.

Pro informaci sdělujeme předběžně náplní připravovaných kurzů:
Význam genealogie, druhy genealogického zaměření, různé možnosti kombinací a specializace.

Archivní řád, archivní zákon, zacházení s archivaliemi, inventáře atd.

Povinnosti badatelů v archivu a povinnosti archivářů.

Přehled archivů v českých zemích.

Druhy základních archivních fondů:

matriky, urbáře, gruntovní knihy, zemské desky, berní rula, katastry, instrumentní, obligační knihy, svatební smlouvy, sčítací operáty, spisový materiál, zádušní knihy, farářní, školní kroniky, školní fáse, kšafy, ruzné soupisy - nekatolíků, poddaných, robotní seznamy a jiné, cestovní materiál, fondy velkostatku, schematismy vrchnostenských zaměstnanců atd.

Čtení starých písem: zkratky, zvyklosti v zápisech, technika čtení atd.

Technika bádání: exerunce, způsob provádění záznamů, kontrola atd.

Vyhledávání starých listin, fotografií, získávání informací a jiné.

Pomocná literatura, publikace a tiskoviny vydávané GHSP.

Pro první kurs je počítáno zatím asi 20 hod. a z toho pro praktické čtení 10 hodin. Zaměření kurzu bude vysloveno jen praktické. Kurs bude pořádán spíše ve večerních hodinách než odpoledních a to dvakrát týdně v našich místnostech v Holečkově ulici na Smíchově. Kurs povedou naši zkoušení členové a badatelé, kteří mohou poskytnout i jiné cenné rady a informace.

Abychom pomohli i archívům, budou se moci kursu zúčastnit i nečlenové. Kurs bude uspořádán buď koncem letošního roku nebo začátkem příštího roku. Pokud by nám naší členové do té doby sdělili, co by je zajímalo navíc, vynasnažíme se jim vyhovět. Stejně tak, pokud by měli ještě jiná přání.

Výbor GHSP

POZNÁMKA

K článku K. Vyšína o znaku Karajana (GH-Listy, seš. 9/1975) nás upozornil člen Pavel R. Pokorný na to, že (vyjímáme z dopisu - Pozn. redakce) Karajanovy znaky jsou dva: původní a polepšený, přičemž měly být důrazně odlišeny oba blasony; rytířství bylo uděleno Theodoru v. Karajan, dirigentovu pradědu 18. 6. 1869. Jeřáb ve znaku je přirozené barvy, nikoliv stříbrný. Kresba nakloněného štítu s helmou na levém rohu nahoře je v 19. století anachronická, protože tento styl kresby je možný maximálně u erbů přelomu 15. a 16. století. Karajanův štít je čtvrcený s patou štítu, nikoliv polcený a dvakrát dělený. Srdeč je položeno vprostřed a nikoli v horním poli. Konečně (připomíná se v dopisu) v klenotu nejsou odlišena dělení křídel (přesněji linie vlastního křídla a letek), což je nezbytné v případě, že jsou odlišena barevně.

Redakce

Badatel má být popularizátorem vědeckých objevů.
V. Zamarovský

HERALDIKA V TISKU

Ruská heraldika. Vývoj a charakteristické znaky ruské heraldiky a sfragistiky jsou námětem publikace Ruskaja sfragistika i heraldika, vyšlé ve 2. vyd. v Moskvě v nakladatelství Vysšaja škola 1974/263 s., il., bibl. Její autoři E. I. Kamenceva a N. V. Ustjugov podávají v ní v historickém sousledu hutný nástin obou věd od vzniku starobylých pozemkových emblém až po současné sovětské znaky svazových republik a měst. Tyto pozemkové emblémy mají své předchůdce v podobě čárek, teček a skvrn, jimiž rolníci původně odlišovali skot, brav, zemědělské náradí, nádobí, kožešiny apod. Měnily se na znaky vsí, městských pozemkových teritorií celkem spontánně bez regulí až do 18. stol., kdy v roce 1730 byla schválena první skupina úprav těchto znaků. Za jedno z nejstarších dochovaných ruských znakových znamení je pokládán lev, stojící na zadních tlápacích a v předních držící křížovou berlu z poč. 12. stol.; dnes je znakem města Vladimíru. Starší než znamení lva jsou los, medvěd, jelen, orel. Dnes tato znamení vidíme na znacích Novgorodu, Pskova, Buzuluku, Brestu, Permu, Kargopolu, Tallinu a dalších měst. V každém období historického vývoje se erby a pečeť dělily na skupiny podle toho, komu patřily. Znaky se objevují nejspíše na pečeťích, obráží se v nich myšlenka opory feudální moci a církve. Rozvoj absolutistických ideí v 18. stol. zračí se i v erbech, dává jim zvláštní okázalost, nezřídka však i ničí některé dřevní erby. V 19. stol. se objevují snahy dát ruským erbům rysy známé ze západoevropské heraldiky. Nový společenský a ekonomický rád po VŘSR vytváří znamení míru a práce. Jsou základem pro státní znak SSSR a erby svazových republik. Značný počet měst však uchovává si starobylá znaková znamení. Tak např. má Leningrad ve znaku dvě stříbrné kotvy napříč zkřížené a mezi nimi žezlo, Sevastopol má stříbrného gryfa na červeném štítku, Moskva jezdce bojujícího s drakem, Volgograd volžské ryby stěrleď, Kursk tři letící koroptíve, Kazan draka, Tbilisi dokonce Merkurova žezlo a znak města Alexina nese dva zlaté Herkulovy kyje. Převážná část znaků ruských vyjadřuje mírový charakter; tu a tam objevující se vojenský symbol má obranný smysl proti agresi, nebo připomíná hrdinské činy předku. Pro některé zvláštnosti ruské heraldiky bylo by účelné seznámit naše pracovníky s ruskou heraldikou a sfragistikou buď překladem této práce nebo původní studií se systematickým výčtem a blasonem erbů.

vP

Mode, Heinz: Fabeltiere und Dämonen. Leipzig, G. Wunderlich 1973, 274 s. obr. a fot., lit.

Kniha Modeho je pro heraldiku užitečná tím, že přináší snad všechna monstra, která se vůbec kdy v heraldice objevila. Tedy nejen běžně známá bájná zvířata, nestvůry a obludy, ale i další imaginární zvířata mytologická a taková, která dosud existují. Nejde jen o popis toho kterého tvora, avšak všechny okolnosti, které se kolem něho nakupily, tedy z lidových vyprávění, pověsti i pohádek, podle sakrálního významu, symboliky apod. Svoje vývody a uzávěry Mode opírá o textaci starověkého i středověkého písemnictví. Vyzvednout třeba zvláště část obrazovou, bez níž by nebylo možno si učinit představu tohoto fantastického světa nadpřirozených bytostí.

vP

Pod názvem Znaky sovětských republik a měst uspořádala HS MTZZ v Jílovém výběrovou tematickou výstavu v letech měsících 1975. Uváděla ji stručná textová charakteristika osobitosti a zvláštností ruských znaků, pak znak SSSR a všech svazových republik. Následovaly znaky hrdinských měst druhé světové války, znak družebního města Zvenigorodu, osm typických vývojových znaků ruského státu, historické znaky hlavních měst Połatlí, Zakavkazka a Moldavská. Ukončena byla reminiscencí na Kyjev a Buzuluk,

města známá z cesty armádního sboru gen. L. Svobody do vlasti. Chyběly znaky asijské části Sovětského svazu. Pro mnohé návštěvníky byla tato, dobře uspořádaná expozice, jistě určitým překvapením, neboť v takovém souhrnu ruská heraldika u nás dosud nebyla uspořádána. U příležitosti této výstavy byla vydána stejnojmenná brožura s textem prom. hist. Jiřího Svobody a za výtvarné spolupráce Čestmíra Michalce a Jana Fabiana.

Gilbert H. Doane: Searching for Your Ancestors. New York, Bantam ed. 1974, 212 s., bibl.

Knížka kapesního formátu zdobená na obálce třinácti barevnými, blíže neurčenými znakovými štíty a typickými doporučeními pro reklamní sloganu má být dokonalým průvodcem pro práci genealogů amatérů. Vychází již v několikátem vydání, která potvrzují značný zájem o rodopis v USA. Uvádí do metod pátrání po předcích a jednotlivé kapitoly nejlépe představují směr práce. Jsou často nadepsány zábavnou dikcí jako např. Veselé výlety mezi předky, nebo Oprášování městských záznamů, Všecko jde, když se chce apod. Autor emer. profesor na visconsinské universitě, knihovník a archivář ukazuje, jak pátrat po datech mezi příbuznými, v rodinných tradicích a dokumentech, ale také v literatuře v knihovnách a archivech, na hřbitovech, jak se použít z dat o sčítání lidu v jednotlivých státech, uvádí několik grafických znázornění tabulí předků a především cituje vždy větší počet již vydaných literárních pomůcek.

V tom směru je až překvapující, kolik genealogických příruček, magazínů, průvodců a rejstříků pod nejrůznějšími názvy v USA vyšlo. Jsou uvedeny v obsáhlé bibliografické příloze jednak pověchně, jednak speciálně pro 13 prvních států od boje za neodvislost koncem 18. století. Toto datum je velmi důležité a vlastně směrové, odkud nebo až kam se badatel při pátrání nejčastěji dostane. Matriky ovšem začínají poněkud později, nejstarší má patrně Louisiana z roku 1819. Vhodné jsou i záznamy ze sčítání lidu z roku 1790, 1800, 1810 a 1820; cenné také rejstříky ze soudních a armádních záznamů, zde zvláště vojáků z války o americkou samostatnost (*The Revolutionary Soldiers*). Ovšem nejvzácnější jsou asi některé zprávy o předcích ze 17. století, kdy persekvovací angličtí puritáni tzv. pravotcové poutníci na lodi Mayflower nalezli útočiště v severní Americe. Za zmínu stojí uvést i kapitolu o erbovních rodinách amerických. Užívat znaků (coat of arms) v USA je věc osobního vkusu, pokud ovšem rodový erb nebyl sem přenesen ze Starého světa, zvláště z Anglie a schválen College of Heralds v Londýně. Určitou evidenci má Patentní úřad, který sankcionuje přenesené rodové erby. Jinak výběr a provedení znaku je ponecháno vůli uživatele.

vP

PÁTRÁ SE PO

Pátrám po rodu KAROLINY Z MODROVÍČŮ, manželky plukovníka Obersta IGNÁCE BABUŠKY, nar. 26. 1. 1831 ve Mšeci, zemř. r. 1892 ve Vídni, velitele pevnosti Pulje. Jejich syn Herbert Karel von Babuška generál-poručík, byl do r. 1919 ve Sv. Hippolitu (St. Pölten). Kde jsou jeho potomci? O zprávu prosí Ing. Václav Babuška, Strouhalova 58, 272 01 Kladno.

Hledám 1) narození Marie Anny (kolem r. 1733), dcery panského úředníka Františka Ignáce Typpolta (Tipolt). V Lochovicích ani v sousedních farnostech údaj není.
 2) oddavky Jana Prokopa Gönttnera panského úředníka v Lochovicích s Dorotou neznámého příjmení mezi 1759 - 1766. V Lochovicích ani v soused. farnostech zápis není.
 3) umrtí Norberta Lerneta (1717), panského úředníka. Poslední stopa jest r. 1773 v Richemburku u Hlinska na panství Kinských.
 4) oddavky Jakuba Kristiána Gönttnera (*1721) panského úředníka s Annou Marií neznámého příjmení mezi 1741 - 1747, pravděpodobně na Rychnovsku.

Zprávy o nalezení odméním. Ing. Gentner Viktor, 140 00 Praha 4, Pod vilami 13.

GH-LISTY

Genealogické a heraldické společnosti v Praze.
Vydává ve volných lhůtách pro vnitřní potřebu
svých členů Genealogická a heraldická společnost v Praze,
150 00 Praha 5, Holeškova 7.

Za věcnou správnost příspěvku odpovídají autoři.

Bezplatný odběr vázán na zaplacení ročního členského příspěvku.

Tiskly Východočeské tiskárny, n.p., provoz 07, Pardubice